AND WA'Z

PĀDRĪ H. F. WRIGHT, M.A.

W. B. Anderson from

With best wishes for
the New Century.
1-1-1900
Sarada Natta(?)

CHAND WA'Z

CHAND WA'Z

MIN TASNĪF

PĀDRĪ HENRY FRANCIS WRIGHT, M.A.

MARHŪM KE

SERMONS

BY THE LATE

REV. HENRY FRANCIS WRIGHT, M.A.

C.M.S. Missionary in the Panjab

LONDON
SAMPSON LOW, MARSTON & COMPANY
Limited
St. Dunstan's House
FETTER LANE, FLEET STREET, E.C.

1899

LONDON:
PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL, E.C.

MUQADDAMA.

In wa‘zen ke musannif ne chār sāl (ya‘nī 1890 se 1894 tak) Amritsar aur Baṭāla men̲ missionary kā kām kiyā thā. Wuh baṛī jānfishānī aur mihnat se mubashshir kā kām anjām dekar māh i July 1894 men̲ rihlat kar gaye. Un kī zindagī men̲ un ke wa‘zon̲ se sunnewālon̲ ko aksar rūhānī fāida aur hidāyat kasrat se pahunchā kartī thī. Lihāza un kī yādgārī men̲ un ke wa‘zon̲ se chand ‘adad is ummed se nāzirīn ke pesh kiye gaye hain̲, ki K̲h̲udā in nasīhaton̲ ke zarī‘e se, *aur* bahut Masīhīon̲ ko un ke pāk īmān aur sahīh chāl chalan men̲ taqwiyyat aur taraqqī ‘atā kare.

FIHRIST I MAZĀMĪN.

I.

Āmad ke dinon̲ ke liye.

Rāt bahut guzar gayī aur subh nazdīk hūī.
(Rūmīon̲ xiii. 12.)

Rāt, ya'nī is jahān kī zindagī, bahut guzar gayī. Subh, ya'nī qiyāmat, nazdīk hūī. Qarīb aṭhārah sau baras hūe, ki Paulus Rasūl ne yih bāt farmāī, aur ab tak yih subh nahīn̲ āī. Kyā Paulus Rasūl ne yih kahkar samjhā, ki itnī der tak Masīh nahīn̲ āegā? Merā k͟hayāl hai, ki Paulus Rasūl ne yih nahīn̲ samjhā. Merā k͟hayāl hai, ki us ne yih ummed rakhī, ki isī pusht men̲, balki merī hī zindagī men̲, K͟hudāwand Masīh āegā. Beshakk ek taur par usī pusht men̲ Masīh āyā. Jis waqt muqaddas shahr barbād hūā, us waqt Masīh Yahūdī qaum kā insāf karne ko āyā. Lekin Paulus Rasūl ne samjhā, ki qiyāmat kā din nazdīk āyā hai. Kyā yih ta'ajjub kī bāt hai yā nahīn̲, ki ek shak͟hs ne, jis ko ilhām milā, aisā galat k͟hayāl rakhā? Koī i'tirāz kare, ki shāyad *aur* bāten̲ hain̲ jin ko Rasūl ne ṭhīk nahīn̲ samjhā.

Lekin yih ek k͟hāss bāt hai, jis kī bābat likhā hai, ki K͟hudā ne us par parda lagāyā. Masīh ne yih farmāyā, ki "Tumhārā kām nahīn̲, ki un waqton̲ aur mausimon̲ ko, jinhen̲ Bāp ne apne hī ik͟htiyār men̲ rakhā hai, jāno." Aur dusre maqām par us ne kahā, ki "Us din aur us ghaṛī kī bābat siwā Bāp ke, na to firishte jo āsmān par hain̲, aur na Betā, koī nahīn̲ jāntā." Har ek ādmī yaqīn jān saktā hai ki Masīh āegā, lekin koī ādmī nahīn̲ kah saktā, ki kis tārīk͟h par āegā. Isī tarah pahle dinon̲ men̲ log sūraj ko is zamīn ke bahut hī nazdīk samajhte the. Wuh us ko dekhkar aur

us kī garmī ma'lūm karke khayāl karte the, ki sūraj ek sau mīl ke fāsile par shāyad hogā, lekin ziyāda dūr nahīn. Ab ma'lūm hūā, ki sūraj qarīb ek sau lākh mīl ke fāsile par hai. Pahle logon ne us kā fāsila galat to samjhā; lekin sūraj ke maujūd hone par kuchh shakk o shubha nahīn ho saktā. Is tarah ham nahīn jānte, ki Masīh kis zamāne men āegā, lekin us ke āne hī par shakk kī koī jagah nahīn. Al-garz, Khudā kī marzī yih hai, ki har ek zamāne men muqaddas log apnī hī zindagī men Masīh kā ānā mumkin samjhen. "Tum un ādmīon kī mānind ho, jo apne khāwind kī rāh dekhte hon, ki kab wuh shādī men se āe? tāki jab ākar khaṭkhaṭāe, to jhaṭ us ke wāste darwāza khol den." Phir Masīh yih farmātā hai, ki "Jāgte raho, kyūnki tumhen ma'lūm nahīn, ki kis gharī tumhārā Khudāwand āegā." Agar Khudā waqt batātā, to log intizārī na karte. Lekin shurū' se ab tak ham Masīhīon kā yihī hāl hotā rahā hai. Har subh Masīhī yih sochtā hai, ki shāyad āj gurūb i āftāb se peshtar Ibn i Ādam apne jalāl ke sāth āegā. Har shām Masīhī yih khayāl karke so jātā hai, ki shāyad isī rāt ko dhūm machegī, ki "Dekho Dūlhā ātā hai; Us ke istiqbāl ke wāste niklo." "Tum jāgte raho; kyūnki tum nahīn jānte, ki ghar kā mālik kab āegā, shām ko, yā ādhī rāt ko, yā murg ke bāng dete waqt, yā subh ko." Beshakk ham ko us waqt kī kuchh khabar nahīn milī, faqat yih, ki "Jis gharī tumhen gumān na ho, Ibn i Ādam āegā." Jis waqt aksar log samjhenge, ki Wuh kabhī na āegā, usī waqt Wuh ā maujūd hogā. "Ākhirī dinon men hansī ṭhaṭṭhe karnewāle āenge, jo apnī burī khwāhishon ke muwāfiq chalenge aur kahenge, ki Us ke āne kā wa'da kahān? kyūnki jab se bāpdāde so gaye, sab kuchh, jaisā khilqat ke shurū' men thā, ab tak waisā hī hai." In kī sunnī nahīn chāhiye, kyūnki tumhen ma'lūm nahīn ki kis gharī tumhārā Khudāwand āegā. Wuh log bhī qābil i i'tibār nahīn, jo kahte hain, ki fulān tārīkh qiyāmat kā din hogā. Khudā ne kisī ko yih khabar nahīn dī.

Beshakk, koī bhī ādmī yih bāt nahīn̲ jāntā, lekin ek *aur* bāt hai, jis kā kuchh shakk yā shubha nahīn̲. Ham nahīn̲ jānte ki kis tārī<u>kh</u> par Masīh āegā, magar ham yaqīn jānte hain̲ ki Wuh ānewālā hai. Masīh ne sīdhī sādī 'ibārat se <u>kh</u>abar dī hai, ki "Main̲ phir āūn̲gā aur tumhen̲ apne sāth lūn̲gā." Yih hamārā īmān hai, aur apne 'aqīde men̲ yih paṛhte hain̲, ki "Wuh zindon̲ aur murdon̲ kā insāf karne ko āegā." Yih hamārā īmān hai: ham sab yih bāt jānte hain̲. Hān̲, ek taur par ham sab yih bāt jānte hain̲. Agar ham ne yih bāt nahīn̲ sīkhī, to ham Masīhī nahīn̲. Ek taur par ham sab yih bāt jānte hain̲, lekin us ke jānne men̲ taraqqī ho saktī hai. Aisī bāton̲ ko ham naye taur par jān sakte hain̲.

Phir ham yih taraqqī kis tarah se karen̲? Is ke do <u>kh</u>āss tarīqe hain̲. Pahlā gaur karnā hai. Hamārī Kalīsiyā ne Āmad ke chār Itwāron̲ ko isī maqsad se muqarrar kiyā hai, ki īmāndār log Masīh ke āne par gaur karen̲. Bahut bāten̲ hain̲, jin ko ham gaur karne ke bagair nahīn̲ jān sakte. Masalan, kisī mujrim ko dekho, jis ne sa<u>kh</u>t jurm kiyā hai. Jab munsif das yā pandrah baras qaid hone kā fatwā detā hai, to mujrim sunkar ek taur par samajhtā hai. Agar koī pūchh le, ki Tumhārī sazā kyā hai? to zarūr wuh kah saktā hai, ki Merī itne baras kī sazā hai. Lekin pīchhe jab hath-kaṛiyān lagīn̲: jab darwāza band ho gayā: aur wuh ek do mahīne tak qaid-<u>kh</u>āne men̲ rahā hai, to naye taur par jānne lagā, ki das baras kī āsīrī kyā hai. Bahut bāten̲ hain̲, khāsskar dīnī bāten̲, jo ādmī sunke fauran nahīn̲ samajh saktā; rafta rafta wuh us ke dil par baiṭhtī hain̲. Ek dafa' Masīh ne apnī ta'līm kī bābat apne shāgirdon̲ ko yih samjhāyā, ki "In bāton̲ ko apne kānon̲ men̲ rakho;" ya'nī in par gaur karo. Agar ham tang darwāze se hokar us sakṛī rāh par, jo zindagī ko pahunchātī hai, chalnā chāhte hain̲, to apnī najāt kī bāton̲ par gaur karnā chāhiye. Dil fareb denewālī chīz hai. Hamāre dil un <u>kh</u>ayālon̲ ko nikāl dete hain̲, jo nā-pasand ma'lūm hote hain̲, aur ham ko kuchh bhī

khabar nahīn. Bhāī, yih bāt samjho, ki agar tum chāhte ho, ki Masīh kī āmad kā khayāl mere dil par bagair barī koshish ke baiṭhe, to jab tak tum barī koshish na karo, yih kabhī na baiṭhegā. Dil ārām-talab hai, aur yih samajhtā hai, ki agar main Masīh kī āmad ke khayāl ko dakhl dūn, to hamesha jāgnā hogā. Lekin asl men ham apne khayālon par ikhtiyār rakhte hain. Jis mazmūn par ham sochnā chāhte hain, us par ham soch sakte hain. Al-garz, Masīh ke āne par gaur karnā chāhiye.

Phir dūsrā tarīqa du'ā māngnī hai. Rasūlon ne Khudāwand se kahā, ki "Hamārā īmān ziyāda kar." Ek *aur* shakhs ne us se kahā, ki "Ai Khudāwand, main īmān lātā hūn: Tū merī be-īmānī kā chāra kar." Yih hamārī hālat kī ek ṭhīk misāl hai. Īmān to hai: chunānchi, agar īmān na hotā, to ham kis tarah du'ā kar sakte? Lekin be-īmānī kī 'alāmat bhī nazr ātī hai. Pas yih du'ā hamāre wāste bhī bahut hī munāsib hai, ki "Ai Khudāwand, main īmān lātā hūn: Tū merī be-īmānī kā chāra kar." Īmān bhī Khudā se miltā hai. Likhā hai ki "Khudā ne har ek shakhs ko andāze se īmān diyā." Pas hamārī du'āen sunkar Wuh hamārā īmān ziyāda karegā.

Hāsil i kalām, hamāre īmān ke baṛhāne ke liye yih do tarīqe hain: Pahla, Masīh ke āne par gaur karnā; Dusrā, Khudā se du'ā māngnī.

Ākhir-i-kār is īmān kā natīja kyā hai? "Rāt bahut guzar gayī, aur subh nazdīk hūī: pas ham andhere ke kāmon ko tark karen aur raushnī ke hathyār bāndhen."

Andhere ke kām kyā hain? Jhūṭh bolnā, chorī karnī, harāmkārī karnī. Yih andhere ke kām hain. "Par tum, ai bhāīo, tārīkī men nahīn ho, ki wuh din chor kī tarah tum par ā paṛe. Tum sab nūr ke farzand aur din kī aulād ho: ham rāt ke nahīn aur na tārīkī ke hain."

Raushnī ke hathyār kyā hain? Pākī aur sachchāī aur mahabbat, yih raushnī ke hathyār hain. Jo in ko bāndhtā

hai wuh Shaitān ke hamlon se mahfūz rahtā hai. Andhere ke kām raushnī se zāhir hote hain. "Jo koī burā kartā hai, wuh nūr se dushmanī rakhtā hai; par jo haqq kartā hai, wuh nūr ke pās ātā hai." Aur dunyā kā nūr hamārā Khudāwand Yisū' hai. Jo koī us par īmān lātā hai, wuh gunāh men nahīn rah saktā.

Ab hamāre bīch men se ek shakhs rihlat kar gayī hai, jo nūr kī farzand thī. Hamāre wāste wuh ek namūna ṭhahrī. Jo koī us se wāqif thā, us ne ma'lūm kiyā ki yih Masīh kī intizārī kartī hai. Har roz Masīh kī khidmat men us ne yih samajhkar apnā kām kiyā, ki achchhā hogā ki wuh jab āe to mujhe isī kām men mashgūl pāe.*

Ab wuh is kalīsiya se jo laṛāī men hai chalī gayī hai. Chāhiye ki ham us ke namūne par gaur karke Khudā ke fazl se aisī hī achchhī laṛāī laṛen.

Ab wuh apnī mihnaton se ārām pātī hai, lekin wuh bhī hamāre sāth Masīh kī intizārī kartī hai.

"Main yaqīnan jald ātā hūn Amīn. Hān, ai Khudāwand Yisū', ā."

* In alfāz se Miss Tucker Sāhiba (A.L.O.E.) ke intiqāl kī taraf ishāra hai.

II.

Mubārak Juma‘ ke liye.

Dekho, Khudā kā barra.
(Yūhannā i. 36.)

Yih Yūhannā baptisma-denewāle kī gawāhi hai. Yūhannā ne Yisū‘ ko chalte dekhkar kahā ki "Dekho, Khudā kā Barra." Us ke sunnewālon ne kyā samjhā hogā? Yih khitāb (ya‘nī "Khudā kā Barra") sunkar un ke dilon men kyā khayāl āyā hogā?

Āp yih jānte hain, ki Yahūdīon men sāl ba sāl ‘Īd i Fasah yādgārī ke taur par mānī jātī thī. Yih un ke hān sab se barī ‘īd samjhī jātī thī. Āp ko ma‘lūm hai, ki Yisū‘ Masīh aur us ke shāgird us ‘īd kī rasm par ‘amal kiyā karte the. Matī kī Injīl ke chhabīswen bāb kī satrahwīn āyat men āyā hai, ki "Īd i Fasah ke pahle din shāgirdon ne Yisū‘ pās āke us se kahā, Tū kahān chāhtā hai, ki ham tere liye Fasah taiyār karen?" Is se pāyā jātā hai, ki Khudāwand Yisū‘ Masīh ‘Īd i Fasah ko mānā kartā thā.

Pas ‘Īd i Fasah kā tarīqa kyā thā? Khurūj kī kitāb ke gyārahwen aur bārahwen bābon men us ke muqarrar hone kā bayān āyā hai. Is se ma‘lūm hotā hai, ki zamīn i Misr ke bādshāh kī nā-farmānī ke sabab se, Khudā kā gazab us ke mulk par nāzil hūā; aur ākhir i kār Khudā ne Mūsā se yūn kahā, ki "Main ādhī rāt ko nikalke Misr ke bīchon bīch jāūngā; aur zamīn i Misr men sāre palauṭhe, Fir‘aūn ke palauṭhe se lekar, jo takht par baiṭhā hai, us laundī ke palauṭhe tak, jo chakkī kī oṭ men hai, aur sāre chārpāyon ke palauṭhe mar jāenge." Khudā kī taraf se yih sakht

sazā Misrīon par to āī: magar Banī Isrāel, jo zamīn i Misr men rahte the, kis tarah bach gaye?

Khudā ne apne logon ke liye bachne kā ek tarīqa muqarrar kar diyā. Us ne Mūsā ko yih hukm diyā, ki "Isrāelīon kī sārī guroh se yih bāt kaho, ki Is mahīne ke daswen din, har ek mard, apne apne bāpdādon ke gharāne ke mutābiq, ek barra, ghar pīchhe ek barra, apne liye lewe. Tumhārā barra be-'aib chāhiye, nar aur ek-sāla ho: tum bheron se yā bakriyon se lījiyo: aur tum use is mahīne kī chaudahwīn tak rakh chhorīyo: aur Isrāelīon ke firqe kī sārī jamā'at shām ko use zabh kare: aur we lahū ko lewen, aur un gharon men, jahān we use khāenge, darwāze ke dahne aur bāen aur ūpar ke chaukhat par chhāpā māren. Is liye ki main āj rāt mulk i Misr men guzar karūngā, aur sab palauthe, insān ke aur haiwān ke, jo mulk i Misr men hain, mārungā: aur Misr ke sāre ma'budon par sazā kā hukm jārī karūngā: ki main Khudāwand hūn. Aur wuh khūn tumhāre liye un gharon par, jahān jahān tum ho, nishān hogā: aur main wuh lahū dekhke tum se dar guzrūngā: aur jab main Misr kī zamīn ke rahnewālon ko mārūngā, to wabā tum par na āwegī, ki tumhen halāk kare. Aur yih din tumhāre liye ek yādgār hogā: aur tum Khudāwand ke liye is din men yih 'īd pusht dar pusht kījiyo: aur is 'īd ko abad tak hamesha kī rasm muqarrar kījiyo."

Masīh ke zamāne men yih rasm jārī thī. Sāl ba sāl Yahūdīon ke har ek ghar men ek barra zabh hūā kartā thā, aur us kā lahū darwāze kī chaukhat par lagāyā jātā thā. Is liye jab Yūhannā Baptisma-denewāle ne yūn kahā, ki Dekho, Khudā kā barra, to sunnewālon ke dilon men zarūr 'Īd i fasah kā khayāl āyā hogā. 'Īd i fasah ke us barre kī bābat Khudā ne yih farmāyā thā, ki "Main us kā lahū dekhke tum se dar guzrūngā." Banī Isrāel ke gharon men barre kī jān palauthe ke jān ke badle mārī jātī thī." Pas jin logon ne Yūhannā Baptismā-denewāle kī is bāt ko sunā,

unhon ne yih samjhā hogā ki jis ādmī kā yūn zikr hūā wuh Khudā kī taraf se sachchī qurbānī ṭhahrāyā gayā.

Ab ham un bāton ko sochen, jin se Khudāwand Yisū' Masīh aur 'Īd i fasah ke barre men mushābahat pāī jātī hai.

Us barre kī bābat Khudā ne yih hukm dīyā thā, ki "Tumhārā barra be-'aib chāhiye; nar aur ek-sāla ho." Phir, Patras ke pahle khatt ke pahle bāb kī unnīswīn āyat men yih āyā hai, ki hamārī khalāsī "Masīh ke beshqīmat lahū se huī, jo be-dāg aur be-'aib barre kī mānind hai."

Dūsre: Yasha'yāh farmātā hai, ki Masīh kī maut barre kī sī hogī. "Wuh jaise barra, jise zabh karne le jāte, aur jaise bheṛ apne bālkaṭarnewālon ke āge be-zabān hai, usī tarah us ne apnā munh na kholā."

Tīsre: Isrāelī logon ne us barre kā lahū apne apne gharon ke darwāze par chhiṛkā, aur us ko dekhke wabā kā firishta un gharon se dar guzrā. Isī tarah yih āyā hai, ki "Yisū' kā chhiṛkā hūā lahū Hābil kī nisbat se bihtar bāten boltā hai."

Chauthe: Khurūj kī kitāb men yih āyā hai, ki "Us kī haḍḍi na toṛī jāe"; aur Masīh ke haqq men likhā hai, ki sipāhīon ne "Yisū' kī taraf āke dekhā, ki wuh mar chukā hai, to us kī ṭāngen na toṛīn ... kyūnki yih bāten hūīn, ki nawishta pūrā ho, ki Us kī koī haḍḍī toṛī na jāegī."

Ākhir: Qurintīon ke nām ke pahle khatt men sāf likhā hai, ki "Hamārā Fasah ya'nī Masīh bhī hamāre liye qurbān hūā."

Beshakk, Yahūdīon kī yih 'īd Masīh kī nihāyat 'umda 'alāmat ṭhahrī. Khudā ne use muqarrar karke logon ko Masīh kī ta'līm dī.

Lekin jab Khudā ne 'Īd i Fasah ko muqarrar kiyā to us ne yih bhī farmāyā, ki "Is 'Īd ko abad tak hamesha kī rasm muqarrar kījiyo." Kyā yih hukm mauqūf hūā hai? Nahīn to. 'Īd i Fasah kī jagah hamāre hān 'Ashā i Rabbānī hotī hai. Āp ko yād hogā, ki 'Īd i Fasah ke 'ain mauqa' par Khudāwand Yisū' Masīh ne 'Ashā i Rabbānī ko muqarrar

kiyā. Kyūn̲ki jis tarah 'Īd i Fasah Yahūdīon̲ ke hān̲ hotī thī, usī tarah hī 'Ashā i Rabbānī hamāre hān̲ hotī hai. Main̲ do khāss bāton̲ kā zikr kartā hūn̲, jin se un kī mutābaqat pāī jātī hai.

Pahle : 'Īd i Fasah men̲ ek k͟hāss bāt kī yādgārī hūā kartī thī. Us roz Isrāelī log apnī qaum kī k͟halāsī ko yād kiyā karte the. K͟hudā ne yih farmāyā : "Kyūn̲ki isī din main̲ tumhāre lashkaron̲ ko Misr kī zamīn se bāhar lāyā hūn̲, is liye tum is din ko apne zamānon̲ men̲ hamesha kī rasm ke liye yād rakhiyo." Aur 'Ashā i Rabbānī men̲ bhī Masīhī log apne chhuṭkāre ko yād kiyā karte hain̲. K͟hudāwand Yisū' Masīh ne yūn̲ kahā, ki "Yih merī yādgārī ke wāste kiyā karo." Jab ham us toṛī hūī roṭī, aur us bahte hūe wain ko dekhte hain̲, to Masīh ke us badan ko jo hamāre wāste kuchlā gayā, aur us lahū ko jo hamāre wāste bah gayā, yād karte hain̲ ; aur is bāt kā shukr karte hain̲, ki Yisū' Masīh kā lahū ham ko sāre gunāhon se pāk kartā hai. Aur chūn̲ki isī din, ya'nī Masīh kī maut ke din, K͟hudā hamāre lashkaron̲ ko Shaitān ke qabze se bāhar lāyā thā, is liye ham is din ko apne zamānon̲ men̲ hamesha kī rasm ke liye yād rakhen̲ge.

Pahlī bāt yih hūī : dūsrī yih hai, ki 'Īd i Fasah ke waqt Isrāelī us barre kā gosht khāyā karte the ; chunān̲chi yih hukm āyā ki, "Wuh usī rāt ko wuh gosht bhunā hūā, be-k͟hamīrī roṭī ke sāth, kaṛwī tarkārī samet, khāen̲." Jitne Isrāelī us najāt men̲ shāmil hūe the, jo barre ke wasīle se un ko pahun̲chī, wuh sab us barre ke gosht ke khāne men̲ bhī shāmil hote the. Isī tarah ham sab ko yih roṭī is liye khānī, aur yih wain is liye pīnī chāhiye, ki sab Masīh kī najāt men̲ shāmil hain̲. Hamāre K͟hudāwand ne yūn̲ farmāyā thā, ki "Main̲ tum se sach sach kahtā hūn̲ : Agar tum Ibn i Ādam kā gosht na khāo, aur us kā lahū na pīo, to tum men̲ zindagī nahīn̲."

Ai piyāre bhāīo, K͟hudā ke Barre ko dekho : i'tiqād ke

sāth pās āo; aur apnī tasallī ke liye is pāk Rifāqat ko lo. Ise le aur khā, is bāt kī yādgārī meṉ, ki Masīh tere 'iwaz mūā, aur shukr kartā hūā, i'tiqād se apne dil meṉ use khāyā kar. Beshakk, is liye shukr karo, ki Masīh kī fath ke sabab se tum ko baṛī baṛī ba<u>kh</u>shisheṉ mil gayī haiṉ. Lekin Masīh kī baṛī musībatoṉ par afsos bhī karo. Jaisā banī Isrāel ke liye yih hukm thā, ki us barre ke gosht ko kaṛwī tarkārī samet khāleṉ, waise hī tum gamgīn <u>kh</u>ayāloṉ ke sāth is pāk Rifāqat ko lo; aur yih samajhke, ki mere gunah us ke dukh kā sabab ṭhahre, yih mazbūt irāda karo, ki <u>Kh</u>udā kī madad se maiṉ Shaitān aur us ke sab kāmoṉ ko tark karūṉgā, aur <u>Kh</u>udā kī pāk marzī aur hukmoṉ ko bajā lāūṉgā, aur zindagī bhar unhīṉ par chalūṉgā.

III.

ʻĪd i Qiyāmat ke liye.

Hamāre Khudāwand Yisūʻ Masīh kā Khudā aur Bāp mubārak ho, jis ne ham ko apnī baṛī rahmat se Yisūʻ Masīh ke murdon men se jī uṭhne ke bāʻis zinda ummed ke liye sar i nau paidā kiyā. (1 Patras i. 3.)

Āj baṛī shadmānī kā din hai. Sāl bhar koī aisī khushī kā mauqaʻ nahīn. Āj tamām dunyā men Masīhī dil o jān se Khudā kā shukr kar rahe hain. Jo Patras Rasūl ne is āyat men likhā hai, wuh āj hamārā bhī qaul hai. Beshakk ; hamāre Khudāwand Yisūʻ Masīh kā Khudā aur Bāp mubārak ho. Masīh kā jī uṭhnā Khudā kī sab se baṛī bakhshish hai.

Pahle shāgird mushkil se is bāt par īmān lāe. Wuh un logon kī mānind the, jo khwāb dekhte hain. Unhon ne khayāl kiyā, ki yih aisī achchhī bāt hai, ki haqīqat men nahīn ho saktī. Lekin jab unhon ne Masīh ko dekhā, aur us kī sunī, aur us ke sāth roṭī khāī, to shakk karne kā mauqaʻ na rahā. Unhon ne is bāt ko qubūl kiyā, ki sachmuch Masīh jī uṭhā hai.

Ab ham Masīh ke jī uṭhne kī qadr ko kuchh sochen. Us se kaun kaun se khāss fāide ham ko milte hain ?

Pahle : Masīh kā jī uṭhnā hamen yaqīn dilātā hai, ki wuh Khudā kā Beṭā hai. Romion ke nām ke khatt ke pahle bāb kī chhauthī āyat men yih āyā hai, ki "apne jī uṭhne hī se Khudā kā Beṭā sābit huā." Yih subūt kaisā ?

Is bāt par zarra soch lo. Jab Khudāwand Yisūʻ dunyā men āyā, to Yūsuf baṛhaī ke ghar men parwarish pāī.

Zāhir men *aur* ādmī jaisā thā. Tīs baras kī 'umr tak wuh bhī baṛhaī kā kām kartā rahā. Lekin ba'd men us ne baṛe baṛe da'we kiye. Us ne kahā ki "Ibn i Ādam (ya'nī main) zamīn par gunāh mu'āf karne kā i<u>kh</u>tiyār rakhtā hai." "Peshtar us se ki Ibrāhīm paidā hūā, main hūn." "Jis tarah se Bāp mujhe jāntā hai, usī tarah main Bāp ko jāntā hūn." "Main aur Bāp ek hain." Jab Yahūdīon ne yih kahā ki Yih sha<u>kh</u>s apne taīn <u>Kh</u>udā banātā hai, to unhon ne ṭhīk kahā: Zarūr yih us kā da'wa thā. Phir Yisū' ne apne kāmon se is bāt ko sābit bhī kiyā. Lekin Yahūdīon ke buzurgon ne un kāmon ko na mānā. Faqīhon aur Farīsīon ne kahā: "Ai ustād ham tujh se ek nishān dekhnā chāhte hain." Tab us ne ek <u>kh</u>āss nishān batlāyā. Us ne unhen jawāb diyā, ki "Is zamāne ke bad aur harāmkār log nishān ḍhūnḍhte hain: par Yūnus nabī ke nishān ke siwā, koī nishān unhen dikhāyā na jāegā: kyūnki jaisā Yūnus tīn rāt din machhlī ke peṭ men rahā, waisā hī Ibn i Ādam tīn rāt din zamīn ke andar rahegā." Phir, Yūhannā kī Injīl men āyā hai, ki jab Yahūdīon ne us se kahā: "Tū hamen kaun sā nishān dikhātā hai?" to Yisū' ne jawāb diyā ki "Is haikal ko ḍhā do, to main use tīn din men khaṛā karūngā." Is ke ba'd yih likhā hai, ki "Wuh apne badan kī haikal kī bābat kahtā thā."

Albatta, us ke shāgird is bāt ko nahīn samajhte the; is liye Masīh kī maut ke ba'd māyūs hūe. Lekin Farīsī is <u>kh</u>āss bāt ko shāgirdon se ziyāda samajhte the. Unhon ne kahā: "Hamen yād hai ki wuh dāgābāz apne jīte jī kahtā thā, ki Main tīn din ke ba'd jī uṭhūngā."

In do bāton ko yād rakho. Pahle, Masīh kā da'wa, "Main aur Bāp ek hain." Dūsre, Masīh kā nishān: "Main tīn din ke ba'd jī uṭhūngā."

Ab us da'we ke sabab se Masīh maslūb to hūā; agar wuh dagābāz hotā, aur us kā da'wa jhuṭhā, to kyā <u>Kh</u>udā us ko murdon men se jilātā? Kyā Bādshāh ek bāgī da'wa karnewāle ko i<u>kh</u>tiyār degā? Jo farebī ādmī ri'āyā ko

bahkātā hai, kyā hākim us kī madad karegā? Farīsīon ne to ṭhīk samjhā ki agar Masīh ke shāgird rāt ko ākar use churā le jāeṉ, aur logoṉ se kaheṉ ki wuh murdoṉ meṉ se jī uṭhā hai, to yih pichhlā fareb pahle se badtar hogā. Lekin Farīsīoṉ kī mukhālafat ke bāwujūd, Masīh murdoṉ meṉ se jī uṭhā; balki un kī mukhālafat hī se Khudā ne yih baṛā fāida nikāl liyā, ki us ke zarī'e se Masīh ke jī uṭhne kī dalīl khūb pakkī ho gayī. Garaz, isī bāt par īmān rakhke ki Masīh jī uṭhā hai, hazārhā hazār us ko Khudā kā Beṭā mānte haiṉ. Wuh jī uṭhne hī se Khudā kā Beṭā sābit hūā.

Dūsre: Masīh ke jī uṭhne se ham ko yaqīn hai, ki hamāre liye najāt kā rāstā khulā hai. Paulus Rasūl ne yih farmāyā hai ki "Wuh jilāyā gayā, tāki ham rāstbāz ṭhahreṉ." Mubārak Juma' ke din ham ne kyā dekhā thā? Yih, ki Khudāwand Yisū' Masīh hamāre gunāhoṉ ke sabab mar gayā. Us ne hamārī sazā uṭhāī. Jo mujrim kisī gunāh ke bā'is jel-khāne meṉ ā gāyā ho, wuh jab tak us ke qaid kī mī'ād pūrī na ho, nikalne kā nahīṉ. Jab bāhar niklegā to ma'lūm hogā ki us ke gunāh kī sazā ho chukī. Isī tarah Khudāwand Yisū' Masīh maut ke qaid-khāne se nikal āyā. Us ne yih kahā ki "Maiṉ mūā thā, aur dekh maiṉ abad tak zinda hūṉ. Āmīn: aur 'ālam i gaib aur maut kī kunjiyān mujh pās haiṉ." Phir, "Hamdu'llāh" meṉ yih paṛhā karte haiṉ, "Jab tū maut kī sakhtī par gālib āyā, to tū ne Āsmān kī bādshāhat sāre īmāndāroṉ par khol dī."

Tīsre: Masīh ke jī uṭhne se ham ko yaqīn hai, ki ham bhī jī uṭheṉge. "Kalām mujassam hūā." Jaise ham insān haiṉ, waise hī Yisū' Masīh insān hai. Us kī insāniyyat us kapṛe kī mānind nahīṉ, jise us ne pahinkar phir utār liyā ho. Wuh apnī insāniyyat ko phir kabhī chhoṛ nahīṉ saktā. Wuh apne āp ko Ibn i Ādam (ya'nī Insān kā Beṭā) kahtā thā. Is liye, Wuh aur ham goyā ek hī qism ke bīj ṭhahre. Agar us bīj kā ek dānā ug gayā, to ummed hai ki sab dāne ūgeṉge. "Par ab Masīh to murdoṉ meṉ se jī uṭhā hai, aur

un meṉ jo so gaye haiṉ pahlā phal hūā." Masīh kā jism qabr se jī uṭhā, aur hamāre jism bhī isī tarah uṭheṉge. Yih baṛi tasallī kī bāt hai, ki hamārā īmān faqat k͟hayāloṉ par mauqūf nahīṉ. Abhī tak to pahlā phal hī pāk gayā hai. Yaqīn hai ki K͟hudāwand Yisū' Masīh jī uṭhā hai: magar is bāt se hameṉ yih bhī yaqīn ātā hai, ki Masīh meṉ shāmil hoke sab jilāe jāeṉge. Jaisā Masīhī ko jī uṭhne kī nisbat pakkā yaqīn hotā hai, waisā kisī nā-Masīhī ko nahīṉ ho saktā. Hamāre liye marnā aur sonā ek hī bāt hai. Ham yih kahte haiṉ, ki "Ai maut, terā ḍank kahāṉ? Ai qabr terī fath kahāṉ?" Hamāre hāṉ Murdoṉ ke Dafn kī Namāz fath kā tazkira hai. Ham "bhāī kī lāsh ko zamīn ke hawāle karte haiṉ is ummed i kāmil aur qawwī par, ki hamesha kī zindagī ke liye qayāmat hogī." Is ke ba'd yih bhī paṛhā jātā hai, ki "Ham dil se terā shukr karte haiṉ ki is hamāre bhāī ko is k͟harāb dunyā kī musībatoṉ se k͟halāsī denī tujhe pasand āī."

Masīhī mulkoṉ meṉ rone pīṭne kī sadā kabhī sunī nahīṉ jātī. Agarchi wahāṉ ke bahut log sachche Masīhī to nahīṉ, taubhī dastūr badal gayā. Jin k͟hayālāt kā izhār Dafn kī Tartīb meṉ payā jātā hai, wuh rafta rafta sab logoṉ meṉ phail gaye haiṉ. Jo kalām K͟hudāwand ne Nāīṉ kī bewā se kahā thā, wuhī us ne in dinoṉ meṉ bahutere logoṉ se kahā hai, ki "Mat ro." Sirf Masīh is bāt ko kah saktā hai, kyūṉki wuhī murdoṉ ko jilā saktā hai. Pahle zamāne meṉ, jab Masīhīoṉ kā īmān bahut sāda thā, to apne un dostoṉ ko, jo marne ko the, rāt kā salām kahā karte the; kyūṉki un ko yaqīn thā, ki qayāmat ke subh ko ham unheṉ phir dekheṉge. Ai 'azīzo, ham apne K͟hudāwand K͟hudā kā shukr kareṉ.

Kahte haiṉ ki jis kanjūs ne baṛā k͟hazāna jama' kiyā, wuh aksar apne rupaye aur zewar wagaira dekhā kartā hai. Apne chāndī aur sone ke dekhne aur chhūne se us kā dil baṛā k͟hush hotā hai. Apne k͟hazāne kī qadr ko aksar

sochā kartā hai. Us kā yih khayāl hai, ki main kaisā chālāk ādmī hūn, jis ne itne rupayon ko jama‘ kiyā hai.

Āj ham bhī apne khazāne ko dekhkar us ke ek hisse kī khushī karen, jis kā abhī zikr hūā hai.

Pahle: hamārā Dost, hamārā baṛā Bhāī, Khudā kā Beṭā hai. Hamārā jo khāss khair-khwāh hai, us ko yih kahne kā majāz hai, ki "Āsmān aur zamīn kā sārā ikhtiyār mujhe diyā gayā." "Wuh jī uṭhne hī se Khudā kā Beṭā sābit hūā."

Dūsre: Khudā ne us kī qurbānī ko qubūl farmāyā. Ibn i Ādam ne apnī jān bahutere logon ke liye fidye men dī; aur us ke jī uṭhne se ham ko ma‘lūm hūā, ki yih kaffāra kāfī hai; aur us ke marne ke sabab se ham bach gaye hain. "Wuh jilāyā gayā, tāki ham rāstbāz ṭhahren."

Tīsre: Masīh hamārā Pahlawān hokar maut par gālib āyā. Jis tarah Dāūd ne, Jātī Jūliyat par gālib hoke, apne bhāīon ko khalāsī dī, isī tarah hamāre Khudāwand Yisū‘ Masīh ne unhen chhurāyā, jo ‘umr bhar maut ke ḍar se gulāmī men giriftār ho rahe the.

Yih hamārā khazāna hai. Kyā tum is par khush ho, yā nahīn? Is kī tarf dekhkar, ham apnī hoshyārī aur ‘aqlmandī kī ta‘rīf nahīn karte. Ham ne is ko nahīn kamāyā. Jo kuchh ham ne pāyā, wuh Khudā ke fazl se milā hai. "Har ek achchhī bakhshish aur har ek kāmil in‘ām ūpar hī se hai, aur nūron ke Bānī kī tarf se utartā hai."

"Tum chunā hūā khāndān, bādshāhī kāhinon kā firqa, muqaddas qaum aur khāss log ho, tāki tum Us kī khūbiān zāhir karo jis ne tumhen tarīkī se apnī ‘ajīb raushnī men bulāyā."

Us kī khūbiān zāhir karnā, yih hamārā khāss kām hai Āj dil o jān se ham ko us kī hamd karnī chāhiye. Āj ham kamāl shukr-guzārī ke sāth yih kahen, ki "Hamāre Khudāwand Yisū‘ Masīh kā Khudā aur Bāp mubārak ho."

IV.

'ĪD I SU'ŪD KE LIYE.

Un chīzon̲ kī talāsh men̲ raho jo ūpar hain̲, jahān̲ Masīh Khudā ke dahine baiṭhā hai.
(Kulussīon̲ iii. 1.)

SU'ŪD ke Din kī du'ā men̲ ham Khudā se yih māngte hain̲, ki "jis tarah hamārā īmān hai, ki terā iklautā Beṭā hamārā Khudāwand Yisū' Masīh āsmānon̲ par chaṛh gayā hai, ham bhī dil aur khayāl se wahān̲ chaṛhke barābar usī ke sāth rahen̲."

Pahle ham is mas'ale par gaur karen̲, ki hamārā Khudāwand Yisū' Masīh āsmānon̲ par chaṛh gayā hai. Hamārā yih i'tiqād is bāt par mauqūf hai ki shāgirdon̲ ne Masīh kā su'ūd dekhā. Īmān kī har ek bāt ke liye jo jo dalīlen̲ darkār hain̲, unhīn̲ ko Khudā detā hai. Masīh kā jī uṭhnā sābit karne ke liye yih darkār na thā, ki shāgird us mājare ko khud dekhen̲. Jab unhon̲ ne Masīh ke marne ke ba'd yih dekhā ki us kā badan qabr se niklā hai, aur Masīh sach-much zinda hai, to dalīlen̲ pūrī ho gaīn̲. Lekin Khudāwand ke āsmān̲ par chaṛhne ke ba'd us ke dekhne kī dalīl na ho sakī, is liye Khudā ne shāgirdon̲ ko yih mājara āp dekhne diyā. Likhā hai, ki Khudāwand Yisū' Masīh "un ke dekhte hūe, ūpar uṭhāyā gayā, aur badlī ne use un kī nazron̲ se chhipā liyā." Shāgirdon̲ ne apnī hī ānkhon̲ se yih bāt dekhī, aur un kī gawāhī se ham bhī us par īmān lāte hain̲. "Mubārak wuh hain̲, jinhon̲ ne nahīn̲ dekhā, taubhī īmān lāe." Ham ne nahīn̲ dekhā, taubhī yih īmān lāe hain̲, ki hamārā Khudāwand Yisū' Masīh āsmān par chaṛh gayā, aur Khudā Bāp Qādir-i-Mutlaq ke dahine hāth baiṭhā hai.

Khudāwand Yisū' Masīh us fathmand bādshāh kī mānind āsmān par chaṛh gayā, jo baṛi baṛī laṛāiyon men gālib āke, shān o shaukat ke sāth apne dāru's-saltanat men dākhil hotā hai. Dunyā men us kī zindagī bhar Shaitān ke sāth laṛāī rahī. Wuh Shaitān par gālib āyā. Is laṛāī men Shaitān ek dafa' bhī kāmyāb na niklā. Us ne to har tarah se koshish kī ki main Masīh ko apne ikhtiyār men kar dūn. *Aur* koī ādmī na thā, jis ne Shaitān kī gulāmī ko qubūl nahīn kiyā. Jo bandagī Khudā kā haqq hai, us ko Shaitān ne chhīn liyā thā; aur us kā ikhtiyār itnā baṛh gayā thā, ki us kā laqab "Jahān ke sardār" tak rakhā gayā. Lekin jab Masīh ke pās āyā, to us ne shikast khāī. "Is jahān kā sardār ātā hai, aur mujh men us kī koī chīz nahīn." Har waqt Masīh ke pās āyā kiyā, bhūkh ke waqt, jān-kanī ke waqt, maut ke waqt āzmāish karnewāla āyā. Is laṛāī men Masīh kā koī madadgār na thā. "Main ne nigāh kī, aur koī madadgār na thā: aur main ne ta'ajjub kiyā, ki koī sambhālnewālā na hūā: so merā hī bāzū najāt ko apne liye lāyā, aur mere hī qahr ne mujhe sambhālā."

Ab yih laṛāī ho chukī hai, aur Masīh gālib hoke āsmān par chaṛh gayā. Kaisī mubārakbādī us ke liye tayyār thī. "Khudā jalāl ke Bādshāh ne apne iklaute Beṭe Yisū' Masīh ko fathmandī kī baṛī shān o shaukat se apnī āsmānī bādshāhat men baland kiyā." Jab Dāūd Khudā ke 'ahd kā sandūq Yarushālem men le āyā, to baṛī raunaq hūī. Us waqt bahut se logon ne yih gīt gāyā, ki "Ai phāṭako, apne sir ūnche karo, aur ai abadī darwāzo ūnche ho, ki jalāl kā Bādshāh dākhil ho. Yih jalāl kā Bādshāh kaun hai? Khudāwand jo qawwī aur qādir hai, Khudāwand jo jang men zorāwar hai." Phir jab Masīh āsmān par chaṛh gayā, to āsmānī lashkaron ne us ko mubārakbādī dī. Shāyad unhon ne wuhī chaubīswān Mazmūr gāyā, jo zarūr Masīh ko pasand āyā hogā; kyūnki jalāl ka Bādshāh wuhī thā, jis ko sāre firishte, āsmān, aur us kī tamām quwwaten pukartī

haiṉ; aur wuhī hamārā Bhāī bhī hai : aur us ke kānoṉ meṉ insān ke gīt k͟hush āte haiṉ. Beshakk wuh hamārā Bhāī hai, jis ne apnī mirās par qabza kiyā hai. "Wuh firishtoṉ se is qadr buzurgtar ṭhahrā, jis qadr us ne mīrās meṉ un kī nisbat bihtar k͟hitāb pāyā." Agarchi wuh nūr o mahabbat ke 'ālam meṉ rahtā hai, taubhī wuh apne bhāīoṉ ko nahīṉ bhūltā. Jāne se pahle us ne yih kahā ki "Maiṉ jātā hūṉ, tāki tumhāre liye jagah tayyār karūṉ; aur jis hāl ki maiṉ jātā aur tumhāre liye jagah tayyār kartā, to phir āūṉgā aur tumheṉ apne sāth lūṉgā, tāki jahāṉ maiṉ hūṉ tum bhī ho."

Merī samajh meṉ aksar Masīhī, jab apne K͟hudāwand par gaur karte haiṉ, to us ke salīb par nazr karte haiṉ. Aur yih bi'l kull durust bhī hai ki ham us kī dardnāk maut ko gaur kareṉ. Isī k͟hayāl se Masīh kī mahabbat hamāre diloṉ meṉ paidā hotī hai. "Aur maiṉ jo hūṉ, agar zamīn se ūpar uṭhāyā jāūṉ, to sab ko apne pās k͟heṉch lūṉgā." Masīh ke salīb kī taraf aksar dekho, lekin us ke tāj ko bhī na bhūlo. Masīh ke salīb se mahabbat paidā hotī hai, Masīh ke tāj se k͟hushī. Mahabbat sab se baṛhkar aur awwal darje kī chīz hai. "Agar maiṉ ādmī yā firishtoṉ kī zabāneṉ bolūṉ aur mahabbat na rak͟hūṉ, to maiṉ ṭhanṭhanātā pītal yā jhanjhanātī jhāṉjh hūṉ." Beshakk, Rūh kā pahlā phal jo hai, wuh mahabbat hai; lekin isī ke ba'd jo dūsrā phal hai, wuh k͟hushī hai. Yih dūsrā phal Masīh ke tāj par gaur karne se ham meṉ paidā hotā hai. Kyūṉki Masīh ne k͟hud yih kahā hai ki "Agar tum mujhe piyār karte, to tum mere is kahne se, ki Maiṉ Bāp pās jātā hūṉ, k͟hush hote." Zarūr is bāt se hamāre diloṉ meṉ baṛī k͟hushī ātī hai ki hamārā piyārā K͟hudāwand āsmān par chaṛh gayā aur K͟hudā ke dahine hāth par baiṭhā hai.

Yih hamārā wuh īmān hai, jo k͟hushī se pur hai, aur is īmān ke sabab se ham par kyā farz ātā hai? Jis tarah hamārā īmān hai, ki hamārā K͟hudāwand Yisū' Masīh

āsmānoṉ par chaṛh gayā hai, usī tarah ham ko bhī dil aur k͟hayāl se wahāṉ chaṛh jānā, aur us ke sāth har dam rahnā chāhiye. Ham kis tarah chaṛh jāeṉ? Ham to insān haiṉ, pas uṛ bhī nahīṉ sakte. Shāyad Dāūd kī sī ārzū hamāre diloṉ meṉ ātī ho, "Kāsh ki kabūtar ke se mere paṉkh hote! to maiṉ uṛkar ārām pātā." Lekin dil aur k͟hayāl se āsmān par chaṛh jānā mumkin hai; kyūṉki Masīh ne yih farmāyā hai ki "Jahāṉ tumhārā k͟hazāna hai, wahīṉ tumhārā dil bhī lagā rahegā." Har ek Masīhī ko apne āp se yih suwāl zarūr karnā chāhiye ki "Merā k͟hazāna kahāṉ hai? Kyā is jahān meṉ hai? Mere rūpaye, merī zamīn, merā ghar, mere rishtadār, mere dost, kyā yih chīzeṉ merā k͟hazāna haiṉ?" Agar ādmī kā k͟hazāna is jahān meṉ hai, to wuh sachchā Masīhī nahīṉ. Masīh hamārā k͟hazāna hai. "Tumhāre wāste jo īmān lāe ho, wuh qīmatī hai;" koī *aur* chīz qīmatī nahīṉ. "Tumhārī zindāgī Masīh ke sāth K͟hudā meṉ chhipī hūī hai."

Jo Angrez is mulk meṉ rahte haiṉ, wuh is mulk ke nahīṉ; wuh apne dūr ke ghar ko aksar aisā piyār karte haiṉ, jaisā *aur* kisī jagah ko kar nahīṉ sakte. Hāṉ, hameṉ jo dīnī kām ke wāste āe haiṉ, yih chāhiye, ki apne logoṉ aur apne bāp ke ghar ko bhūl jāeṉ. Lekin gair mulk meṉ rahnewāle ādmīoṉ kā hāl aksar yih hotā hai ki un ke dil pardes meṉ nahīṉ lagte. Ġair mulk meṉ badan rahtā hai, dil nahīṉ rahtā. Ādmī ke k͟hayāl us jagah kī taraf jāyā karte haiṉ jahāṉ us ke bachpan ke mubārak din guzre the. Jaisā shām ko ham aksar dekhte haiṉ ki jo parind dūr dūr bāhar gaye the, ab sīdhe apne ghoṉsloṉ ko wāpas āte haiṉ, waisā fursat pākar ādmī ke k͟hayāl, jo din bhar muk͟htalif kāmoṉ meṉ lage rahe the, shām ke waqt us ke piyāre ghar kī taraf māil hote haiṉ. Isī tarah, agar ham sachmuch āsmān kī bādshāhat ke farzand haiṉ, to apne sachche ghar par aksar gaur kareṉ. Fursat ke waqt jab k͟hayāl āzād honge, to us jagah kī taraf jāeṉge jo sab se piyārī hai. Jis

tarah hamārā īmān hai ki hamārā Khudāwand Yisū' Masīh āsmānon par charh gayā hai, usī tarah ham bhī dil aur khayāl se wahān charh jāen, aur usī ke sāth barābar rahen. Ab to ham jilā watan hain: ab apnī ankhon se us mubārak bādshāhat ko dekh nahīn sakte. Lekin dil aur khayāl se ham wahān gaye hūe hain. "Hamārī mamlukat āsmān par hai, jahān se najāt bakhshnewāle Khudāwand Yisū' Masīh kī rāh takte hain, ki wuh apnī qudrat kī tāsīr ke mutābiq, jis se sab ko apne tābi' kar saktā hai, hamāre khākī badan ko badalke apne jalālī jism kī mānind banāegā."

Yih hamārā īmān hai, ki hamārā khākī badan us ke jalālī jism kī mānind ban jāegā. Ham jo is waqt dil aur khayāl se āsmānon par charh jāte hain, us waqt Masīh kī tarah khud wahān charh jāenge. "Ham men se jo jīte chhūtenge badlīon par nāgāh uth jāenge, tāki hawā men Khudāwand se mulāqāt karen; so ham Khudāwand ke sāth hamesha rahenge."

"Pas tum in bāton se āpas men ek dūsre ko tasallī do."

V.

Wiṭsanḍe, ya‘nī ‘Īd i Nuzūl ke liye.

Maiṉ tumheṉ sach kahtā hūṉ ki tumhāre liye merā jānā hī fāida hai.
(Yūhannā xvi. 7.)

Aksar hamārī yih ārzū hotī hai ki kāsh ki maiṉ Masīh ke zamāne meṉ zinda hotā. Jo shāgird Masīh ke sāth rahe, jinhoṉ ne us kā jalāl dekhā, un ko ham kaisā mubārak jānte haiṉ. Ham yih samajhte haiṉ ki agar maiṉ roz roz Masīh ko dekh saktā, agar us kī nasīhat ko sun saktā, to mujhe baṛā hī fāida hotā. Jis waqt sipāhī apne sardār ko dekhtā hai, usī waqt us ke dil meṉ josh paidā hotā hai. Ham bhī chāhte haiṉ ki apne Sardār kī shakl ko dekheṉ, aur us kī āwāz suneṉ, aur hameṉ ma‘lūm hotā hai ki is nazzāre se hamārī laṛāī meṉ baṛī madad miltī.

Pas Masīh kī yih bāt sunke ham hairān hote haiṉ. Us ne kyā kahā? Yih, ki "Maiṉ tumheṉ sach kahtā hūṉ ki tumhāre liye merā jānā hī fāida hai." Yih kis tarah ho saktā hai? Wuh hamārā piyārā Sardār hai. Us kī gaibat meṉ us kā kaun sā sipāhī khush rah saktā hai? Beshakk us kā jānā to zarūrī thā. Khudā kī marzī yih thī, ki yih merī dahinī taraf baiṭhe. Lekin us kā jānā hamāre liye kis tarah fāida-mand hai?

Ham jo sab bātoṉ se ziyāda yih chāhte haiṉ ki Masīh ko dekheṉ, aksar aise khayāl kiyā karte haiṉ. Hameṉ wuh kalām ‘ajīb ma‘lūm hotā hai jo Masīh ne farmāyā ki "Tumhāre liye merā jānā hī fāida hai."

Is hairānī kā bā‘is yih hai, ki jo Masīh kī jagah meṉ āyā

hai, ham us kī qadr nahīn jānte. Krismas Ḍe, jo hamāre Khudāwand ke dunyā men āne kī yādgārī kā din hai, ham men baṛā din samjhā jātā hai. Īsṭar Ḍe bhī, jis men Wuh maut par galib āyā, ek baṛī 'īd hai. Aur āj kā din bhī un ke barābar baṛā din hai. Wiṭsanḍe, jis men Rūhu'l Quds kalīsiya par utrā thā, aisī hī khushī kā din hai. Beshakk, kalīsiya kā fakhr is bāt par hai, ki Rūhu'l Quds us men rahtā hai. Dunyā is bāt ko nahīn pahchāntī. Wuh Rūhu'l Quds ko dekh bhī nahīn saktī. Jis qadr ham dunyawī hain, usī qadr ham bhī Rūhu'l Quds ko nahīn pahchānte. Masīh, jo Rūhu'l Quds kī qadr khūb jāntā hai, yih farmātā hai ki "Tumhāre liye merā jānā hī fāidā hai: kyūnki agar main na jāūn, to Tasallī-denewālā tumhāre pās na āega." 'Azizo, Masīh mubālaga nahīn kartā. Achchhā hogā ki ham is bāt par kuchh gaur karen ki Rūhu'l Quds kyā kām kar saktā hai jo Masīh nahīn kar sakā. Rūhu'l Quds ham ko kyā fāida pahunchā saktā hai jo Masīh pahunchā na sakā. Ham is bhed ke samajhne ke liye us kī madad māngen.

Filippīon ke nām ke khatt men likhā hai, ki Khudā ke Beṭe ne ādmī kī sūrat men zāhir hoke apne āp ko past kīyā. Jis waqt Khudā mujassam hūā, us ne apne āp ko mahdūd kiyā. Yih Masīh kī insāniyyat ke barkhilāf hai, ki har jagah men maujūd ho. Jis waqt dunyā men rahā, us ke shāgird ṭhoṛe se hoke us ke nazdīk rahte the. Jismānī hālat men hokar wuh achchhā Chaupān apnī har ek bheṛ kī hifāzat to kar saktā thā: magar ab ki wuh sārī dunyā men un ko bhejne lagā, us ko ma'lūm hai, ki jismānī hālat men rahkar main har ek kī hifāzat nahīn kar saktā. Har mulk men, har shahr men, har waqt main hāzir nahīn ho saktā. Hān, wuh mahz insān hoke hāzir nahīn ho saktā thā, lekin apnī Rūh bhej saktā thā. Rūhu'l Quds gair mahdūd hai. Wuh har ādmī ke pās ātā hai. Khudāwand ko yih ma'lūm thā ki mere shāgird kamzor hain; un men koī bhī akelā hoke qāim nahīn rah saktā: pas har ek ko khāss Tasallī-

denewālā chāhiye. Is liye us ne kahā, ki "Tumhāre liye merā jānā fāida hai, kyūn̲ki agar main̲ na jāūn̲, to Tasallī denewālā tum pās na āegā."

Dūsrī bāt yih hai, ki K͟hudāwand Yisū' Masīh mujassam hoke insān ke dilon̲ ke andar na ā sakā. Bāhar se us ne insānon̲ par tāsīr kī. Shāgird us kī mahabbat men̲ bhar to gaye; lekin Wuh k͟hud dil ke andar na ā sakā. Yih bāt bhī us kī insāniyyat ke bark͟hilāf hotī. Lekin Rūhu'l Quds kī bābat wuh yih farmātā hai ki "Wuh tumhāre sāth rahtā hai, aur tum men̲ hogā." Tum *men̲* hogā. Yih kaisī tasallī kī bāt hai! Jab Masīh is jahān men̲ rahā, to apne shāgirdon̲ ke sāth hī rahā. Wuh har waqt us ko mil sakte the, aur apnā har ek shakk shubha us ko pesh kar sakte the. Jis qadr bhāī bhāī ke pās hī rah saktā hai, usī qadr Masīh apne shāgirdon̲ ke pās rahtā thā. Lekin us rasūl ke liye bhī, jo us ke sīne par jhukā, Masīh kā jānā fāida thā. Rūhu'l Quds jo āyā, to ziyāda nazdīk āyā. Wuh tum *men̲* hogā.

Beshakk, ham us Rūh kī tāsīr shāgirdon̲ men̲ sāf ma'lūm karte hain̲. Rūhu'l Quds ke āne se pahle wuh nādān, aur nabīon̲ kī sārī bāton̲ ke mānne men̲ sust-mizāj rahe. Wuh kam-i'tiqād aur shakk lānewāle ṭhahre. Rūhu'l Quds ke āne ke ba'd wuh aise diler ho gaye, ki un hī logon̲ ke sāmne khaṛā hoke, jinhon̲ ne Masīh ko salīb dilwāyā thā, wuh yih kah sake ki "Tum ne us Quddūs aur Rāstkār kā inkār kiyā, aur chāhā ki ek k͟hūnī tumhāre liye chhoṛā jāe; par zindagī ke Mālik ko qatl kiyā." Yih Rūhu'l Quds ke āne kī tāsīr thī. Pahle Masīh apne shāgird Patras ko girne se bachā na sakā. Albatta, jo kar sakā, wuh to us ne kiyā. Pahle us ne sāf batā diyā ki "Āj, is hī rāt ko, murg ke do bār bān̲g dene ke āge, tū tīn bār merā inkār karegā." Phir us ne Patras ko yūn̲ hoshyār karnā chāhā, ki "Jāgte raho aur du'ā mān̲go, tā aisā na ho ki tum imtihān men̲ paṛo." Bāwujūd is ke Patras ne gunāh kiyā. Kyā ham yih nahīn̲ samajh

sakte, ki Patras ke liye Masīh kā jānā aur Rūhu'l Qads kā ānā mufīd thā?

Do bāten hain, jin se yih pāyā jātā hai, ki Rūhu'l Quds wuh barakaten pahunchā saktā hai, jo Khudāwand Yisū' Masīh zamīn par hoke khud pahunchā na sakā.

(1) Rūhu'l Quds har waqt aur har jagah hāzir hai.

(2) Wuh insān hī men dākhil ho saktā hai.

Phir us kā kyā khāss kām hai?

Pahle yih, ki "Wuh ākar dunyā ko gunāh, aur rāstī aur 'adālat ke bāre men qusūrwār ṭhahrāegā." Khudāwand Yisū' Masīh ne logon ko bahut nasīhat dī. Wuh gunahgāron ko tauba ke liye bulāne to āyā, magar bahut se logon ne tauba nahīn kiyā. Us ne khud kahā ki "Ham ne tumhāre liye bānslī bajāī, aur tum na nāche; aur ham ne tumhāre liye mātam kiyā, par tum na roe." Hān, ba'z ne tauba to kī; mas'alan Shama'ūn Patras ne kahā ki "Ai Khudāwand, mere pās se jā; ki main gunāhgār hūn." Lekin yih bahut thoṛe shakhs the. Jis din Rūhu'l Quds āyā, to kyā wāqi' hūā? Rasūl Rūhu'l Quds men bhar gaye, aur Patras ne logon se wa'z kahā. Us kī bāt sunkar un ke dil chhid gaye, aur Patras aur bāqī Rasūlon se kahne lage, ki "Ai bhāīo, ham kyā karen?" Yih kyā hī 'umda bāt kahī: "Ai bhāīo, ham kyā karen?" In lafzon se sāf ma'lūm hūā ki Rūhu'l Quds ne dunyā men apnā kām karnā shurū' kiyā. Wuh ākar dunyā ko gunāh ke bāre men qusūrwār ṭhahrāne lagā. Yih sab se mushkil kām hai. Rūhu'l Quds ke siwā *aur* koī yih kām nahīn kar saktā. Ādmī magrūr hain. Wuh apne tain gunahgār samajhnā nahīn chāhte. Ādmī andhe hain: gunāh ke sabab se wuh dekh bhī nahīn sakte ki ham gunahgār hain. Khudā ke kalām men āyā hai ki gunāhon ke sabab insān murda hai. Kaun murde ko jilā saktā hai? Koī nahīn siwā Khudā ke. Agarchi ham 'umr bhar manādī karen, magar jab tak Khudā Rūhu'l Quds sunnewāle ke dil men kām na kare, ham be-fāida manādī karenge. Ham

murdon̲ ko zinda nahīn̲ kar sakte. Chāhiye ki Rasūlon̲ kī tarah du'ā men̲ musta'idd rahen̲, tāki ham bhī Rūhu'l Quds men̲ bhar jāen̲. Phir jab Masīh kī gawāhī den̲ge, to logon̲ ke dilon̲ par tāsīr hogī. Wuh Rūhu'l Quds jo hamāre wasīle se kām karegā, un ko gunāh aur rāstī aur 'adālat ke bāre men̲ qusūrwār ṭhahrāegā.

Phir Rūhu'l Quds kā ek *aur* kām hai, jo us ke ek k̲h̲āss nām se ma'lūm hotā hai, ya'ni tasallī denī. Wuh Tasallī-denewālā hai. Pahle wuh ham ko gunāh ke bāre men̲ qusūrwār ṭhahrātā hai, aur us ke sabab se dil men̲ gunāh kī bābat bahut ranj paidā hotā hai. Pīchhe wuh tasallī detā hai, aur Masīh kī chīzon̲ men̲ se pāke hamen̲ dikhātā hai. Jab ham nā-ummedī kī hālat men̲ phans̲ gaye hain̲, to wuh hamārī madad kartā hai; "kyūn̲ki jaisā chāhiye ham nahīn̲ jānte ki kyā du'ā mān̲gen̲; magar wuh Rūh aisī āhen̲ bharke, jin kā bayān nahīn̲ ho saktā, hamārī sifārish kartā hai."

Yih Rūhu'l Quds kā kām hai, aur wuh har waqt us ko anjām detā rahtā hai. Chāhiye ki āj ham dil o jān se K̲h̲udā kā shukr karen̲, jis ne hamārī madad ke liye apnī Rūh nāzil kī hai.

VI.

Muqaddas Yūhannā Baptisma-denewāle ke din ke liye.

Un dinon men Yūhannā baptisma-denewālā Yahūdiya ke bayābān men zāhir hoke manādī karne lagā ki Tauba karo, kyūnki āsmān kī bādshāhat nazdīk hai.

(Matī iii. 1, 2.)

Yūhannā baptisma-denewāle kī yādgārī ke din us ādmī aur us ke kām par gaur karnā munāsib hai.

Yūhannā baptisma denewāle se ek nayā zamāna shurū‘ hūā, kyūnki is se pahle chār sau baras ke ‘arse men na koī nabī āyā thā, na kisī shakhs par Khudā kā khāss ilhām nāzil hūā thā. Pas Yahūdī qaum kī hashmat bhī jātī rahī thī, kyūnki Isrāel kī hashmat nabīon par mauqūf thī. Un ke wasīle se yih zāhir hotā thā, ki Banī Isrāel Khudā kī khāss qaum hai, aur Khudā un kā sachchā Bādshāh hai. Nabī Khudā ke elchī the, jo Us kī marzī sabhon ko, khwāh bādshāh, khwāh ‘āmm logon ko batāte the. Nātān, Eliyāh, Yasha‘yāh apne apne bādshāhon se nahīn ḍarte the, balki un ko Khudā ke gazab kī khabar barābar dete rahe.

Ab chār sau baras guzar chuke the ki ambiyā sirf logon kī yād hī men rahe. Sachche Isrāelī baṛe ishtiyāq se un dinon ko yād rakhte the jin men Khudā kā kalām nabīon kī zabānī sunāyā jātā thā, aur us zamāne ko phir dekhnā chāhte the.

Us waqt bayābān men wuh āwāz sunāī dī, jo sab se baṛe paigambar kī āwāz thī. "Un dinon men Yūhannā baptisma-denewālā Yahūdiya ke bayābān men zāhir hoke manādī karne lagā."

Ham do bāton par gaur karen:

(1) Pahle, us paigambar par;

(2) Dūsre, us ke kām par.

(1) Dekhne meṉ Yūhannā baptisma denewālā ek 'ajīb qism kā ādmī thā. Us kā chāl chalan Eliyāh nabī kā sā thā. Ādmīoṉ se dūr, bayābān meṉ rahtā thā. Us ke rozmarre kī kẖurāk ṭiḍḍī aur jangalī shahd thī. Us kī poshāk ūṉṭ ke bāloṉ kī thī, aur wuh chamṛe kā paṭkā apnī kamar meṉ bāndhe rahtā thā. Jo Nazīr hone kī mannat Samsūn ne mānī thī, wuhī Yūhannā ne bhī mānī. Us ne apne sir ke bāloṉ ko baṛhne diyā. Zāhir meṉ wuh 'ajīb qism kā ādmī thā, aur bātin meṉ wuh *aur* bhī 'ajīb thā; kẖusūsan is liye ki baṛā bahādur thā. Har ek ādmī bahādurī kī ta'rīf kartā hai. Jab ham kisī tawārīkẖ meṉ sipāhīoṉ kī mardānagī kā bayān paṛhte haiṉ, to dil meṉ josh ātā hai. Har ek qaum apne apne sher-mard ādmīoṉ ke kāmoṉ kī yādgārī kartī hai. Lekin ek tarah kī bahādurī hai jo laṛāī kī bahādurī se bhī baṛhkar hai. Jānwar bhī dilerī se laṛ sakte haiṉ. Beshakk talwār aur bandūq haulnāk chīzeṉ haiṉ, lekin bahut ādmī in chīzoṉ se nahīṉ ḍarte, balki laṛāī meṉ bahut kẖush hote haiṉ. Magar jo apne bhāīoṉ kī dushmānī aur hiqārat se nahīṉ ḍarte, wuh bahut hī thoṛe haiṉ. Bahut se ādmī apne āp ko logoṉ ke ṭhaṭṭhe se bachāne ke liye aksar gunāh karte haiṉ. Ādmī kī zabān talwār se ziyāda haulnāk chīz hai.

Yūhannā baptisma denewālā kisī se nahīṉ ḍarā. Wuh apne dushmanoṉ se na ḍarā, balki, is se bhī mushkil kām karke, apne dostoṉ se na ḍarā. Wuh ek sarkanḍā na thā, jo hawā se hiltā hai. Jab us kā nām mashhūr hūā, aur bahut ādmī us se ta'līm pāne ke liye us ke pās gaye, to us ne un kī kẖushāmad nahīṉ kī. Har qism ke ādmīoṉ ne us se aisī aisī bāteṉ sunīn jin se wuh aksar ranjīda kẖātir hote the. Us ne mahsūl lenewāloṉ se kahā ki "Tumhāre liye jo muqarrar hai, us se ziyāda na lo." Sipāhīoṉ se kahā ki "Na kisī par zulm karo, na tuhmat lagāo, aur apne rozīne par rāzi raho." Farīsioṉ ko, jo 'āmm logoṉ ke nazdīk bahut dīndār shakẖs the, us ne yih kahā ki "Ai sāṉpoṉ kī nasl, tumheṉ kis ne batāyā, ki ānewāle gazab se bhāgo. Pas tauba

ke lāiq phal lāo." Is tarah se Yūhannā ne apnā paigām diyā. Us ne yih khayāl nahīn kiyā ki in sakht bāton ke kahne se mere haqq men kyā natīja niklegā. Us ne Khudā kī marzī samajh lī, aur us ko zāhir bhī kiyā. Jab dekhā ki Herodes gunāh men paṛā hūā hai, usī waqt bādshāh ko samjhāyā. Herodiyās ne ṭhīk pahchānā ki jab tak ki yih ādmī na maregā, wuh mere gunāh ke bāre men chup na rahegā. Is liye Yūhannā haqq kī khātir shahīd ho gayā. Us ke ahwāl se yih ma'lūm hotā hai ki wuh kisī admī se na ḍarā. Us ke haqq men hamāre Khudāwand ne yih farmāyā ki "Un men se jo 'auraton se paidā hūe hain Yūhannā baptisma denewāle se koī baṛā nahīn." Beshakk wuh baṛā bahādur thā. Munāsib hai ki jo du'ā us ke din ke liye muqarrar hai ham us ko māngen, ki "Khudāyā yih kar, ki ham us kī mānind hamesha sach bolā karen, aur dilerī ke sāth gunāh ko mana' karen, aur sabr karke haqq ke wāste dukh sahen."

(2) Dūsrī bāt yih hai, ki ham us ke kām par gaur karen. Us kā kām yih thā, ki Khudāwand kī rāh ko durust kare, aur us ke rāston ko sīdhā banā le. Jis waqt koī bādshāh apne mulk men safar kartā hai, to ek hoshyār naukar apne āge bhejtā hai, ki rāston ko durust kare. Isī tarah se, jis waqt Khudā kā Beṭā ānewālā thā, Us ne apnā sab se baṛā paigambar bhej diyā. Tayyārī karnī us kā kām thā. Use apne Bādshāh ke liye dunyā kā rāsta nahīn, balki ādmīon ke dilon kā ek rāsta durust karnā paṛā. Kām to bahut hī mushkil thā; is liye Khudā ne ek baṛā bahādur us ke karne ke liye chun liyā. Pahāṛon men saṛak banānā bahut mushkil kām hai. Aksar aisī saṛak men chaṛhāī utrāī bahut hotī hai. Is ādmī kā kām yih thā, ki goyā pahāṛī jagah men ek sīdhā aur hamwār rāsta banā le. "Har ek gaṛhā bharā jāegā, aur sab pahāṛ aur ṭīle nīche kiye jāenge: aur ṭeṛhī jagahen sīdhī, aur bihaṛ rāhen barābar banengī." Pahāṛ aur ṭīle magrūr ādmīon kī misāl hain. Un ko nīchā kar denā chāhiye. Un

ko yih sīkhānā zarūr hai ki ādmī, kyā Yahūdī kyā Yūnānī, sab ke sab gunāh ke tale dabe hūe hain.

Phir wuh gaṛhe kaun se hain jin ko bharnā chāhiye? Yih wuh hain jin men kuchh himmat nahīn, jo ummed ko chhoṛ baiṭhe hain. Farīsīon ne yih sikhāyā ki 'āmm log, jo sharī'at se wāqif nahīn, la'natī hain. Wuh bhārī bojhon ko, jin kā uṭhānā mushkil thā, bāndhkar logon ke kāndhon par rakhte the. Un kī ta'līm se 'āmm log nā-ummed ho jāte the, kyūnki unhon ne khayāl kiyā ki ham kis tarah se madrason men sharī'at se wāqif ho jāen? Ham kis tarah se in tamām rasmon ko adā karen? Hamāre liye yih nā-mumkin hai. Khudā kī bakhshīshen hamāre liye nahīn hain. Aise logon ko himmat dilānī paṛī. Yih zarūr thā ki wuh samjhen, ki Khudā hamārā bhī fikr kartā hai, aur aisā koī insān nahīn jis kā Khudā fikr nahīn kartā. Likhā hai ki jab Hizqīel par Khudāwand kā jalāl zāhir hūā, to wuh aundhe mūnh gir paṛā, aur Khudā ne us se kahā, ki "Ai ādamzad, apne pānwon par khaṛā ho, ki main tujh se kuchh kahūngā." Agar ādmī ūpar nazr na kare, to Khudā us se kyūnkar hamkalām ho saktā hai? Jin logon ko Shaitān ne nā-ummedī kī ta'līm dī hai, ki tum bi'lkull nikamme ho, un ko Khudā kī ta'līm denī chāhiye, ki "Khudā ne jahān ko aisā piyār kiyā hai, ki Us ne apnā iklautā Beṭā bakhshā, tāki jo koī (khwāh garīb, khwāh daulatmand) Us par īmān lāe, halāk na ho, balki hamesha kī zindagī pāe."

Phir ṭeṛhī jagahen, jin men sīdhā rāsta banānā paṛā, un se jhūṭhe aur riyākār ādmī murād hain. Un ko yih sikhānā chāhiye, ki "Tum dagā na khāo: Khudā ṭhaṭṭhon men nahīn uṛāyā jātā: kyūnki ādmī jo kuchh botā hai, so hī kāṭegā."

Yih Yūhannā baptisma denewāle kā kām thā, aur wuh is kām ke lāiq thā. Zāhir hai ki us ne apne zamāne men logon ke dilon par bahut tāsīr kī. In dinon men bhī ham ko aisā hī kām karnā chāhiye. Khudā kī saltanat ab bhī nazdīk hai. Us Bādshāh ke āne ke wāste rāsta tayyār

karnā ham par farz hai. Is kām ke liye hamen waisī hī jur'at aur sāfgoī chāhiye, jaisī Yūhannā baptisma-denewāle kī thī.

Yūhannā baptisma denewāle par sochne ke ba'd, jab ham apne Khudāwand Yisū' par gaur karte hain, to sāf sāf Is kī 'izzat aur martaba ma'lūm kar sakte hain; kyūnki jo buzurgī Yūhannā men pāī jātī thī, is se baṛhkar insān kī buzurgī ho nahīn saktī. Lekin jab ham Yisū' Masīh se us kā muqābala karte hain, to wuh sirf ek āwāz hī ṭhahrtā hai; aur wuh khud kahtā hai ki "Main Us kī jūtī kā tasma kholne ke lāiq nahīn." Jab us ne apne Hākim ke kām ko anjām diyā, ya'nī rāste ko durust kar diyā, to us kā sārā kām khatm ho gayā. Us ne khud farmāyā ki "Zarūr hai ki Wuh baṛhe, par main ghaṭūn." Isī liye us ne dīda o dānista apne shāgirdon ko Masīh kī taraf bhej diyā. Haqīqat men us kā matlab yih thā, ki Dekho, yih tumhārā Āqā hai, Wuh tumhāre wāste aisā kām kar saktā hai jo main nahīn kar saktā. Wuh Rūhu'l Quds se baptisma de saktā hai. Main sirf rahnumāī ke liye ek nishān hūn, jo tum par zāhir kartā hai ki is tarah se tum apne sachche Bādshāh ko pahchānoge. Jab ham kisī 'imārat kī taswīr ko utārnā chāhte hain, to aksar us kī balandī dikhāne ke liye, us 'imārat ke sāmne ek ādmī ko khaṛā karke, us kī bhī sūrat us taswīr men shāmil karte hain; kyūnki kāgaz kī taswīr se 'imārat kī aslī balandī zāhir nahīn hotī; lekin jab ham us taswīr men ādmī ke qadd kā khayāl karen, to ṭhīk daryāft kar sakte hain, ki is 'imārat kī aslī balandī kyā hogī. Is tarah se, jab Khudā ne hamāre Khudāwand Yisū' Masīh kī taswīr khinchwāī, to us ke sāth hī Yūhannā baptisma denewāle kī taswīr bhī utarwāī, tāki in donon taswīron kā muqābala karke, ham Masīh kī buzurgī ko samajh len. Ham Yūhannā kā qadd jānte hain, ki un men se jo 'auraton se paidā hūe the Yūhannā baptisma-denewāle se koī baṛā nahīn. Lekin us ne khud kahā ki main Us kī jūtī kā tasma kholne ke lāiq nahīn.

VII.

Muqaddas Stifanus ke din ke liye.

Unhon ne Stifanus par patthrāo kiyā.
(A'māl vii. 59.

Kal* ham ne wuh gīt paṛhā aur gāyā, jise firishton ne Yisū' Masīh ke paidā hone ke waqt gāyā thā. Us gīt ke ākhirī alfāz yih hain, ki "zamīn par salāmatī." Zamīn par salāmatī! Yih kyā hī 'ajīb bāt hai! Aisā ma'lūm hotā hai, ki Masīh kī zindagī bhar dushmanon ke sāth laṛāī hotī rahī. Paidāish ke waqt Herodes ne usī se dushmanī karke Bait-laham ke bachchon aur shīr-khwāron ko qatl karwāyā. Phir Shama'ūn ne Masīh ko haikal men dekhkar us kī mā par yih peshīngoī kī, ki "Talwār terī jān ke andar bhī guzar jāegī." Pahle se ākhir tak us ke bahut se dushman hote the. Us kī maut bhī salāmatī kī maut na thī. Wuh ādmīon ke hāthon se jabran mārā gayā. 'Ilāwa is ke us ke shāgird bhī salāmatī se na rahe. Rasūlon ke A'māl kī kitāb aman chain kī kahānī nahīn hai Us ke har ek bāb men Masīh kī ta'līm ke dushmanon kā zikr hai. Har ek zamāne men Masīhī kalīsiyā ke barkhilāf sakht laṛāī hotī āī. Aur Masīh ne khud yih farmāyā, ki "Yih mat samjho, ki main zamīn par sulh karwāne āyā; sulh karwāne nahīn, balki talwār chalāne ko āyā hūn."

Beshakk Masīh is liye dunyā men āyā ki apne logon ko salāmatī bakhshe, lekin is se pahle salāmatī ke dushmanon ko mārnā zarūr thā. Masīh Shaitān kā muqābala karke

* Yih Muqaddas Stifanus ke din (ya'nī 26 Dasambar) kā wa'z hai; aur wuh 'Id i Wilādat ke ba'd kā din hotā hai.

gālib āyā. Aur us ne kis taur par laṛāī kī? Wuh salīb par khenchā gayā. Wuh maut ke wasīle se gālib āyā. Isī tarah us ke shāgird bhī gālib āe. Āj muqaddas Stifanus ke shahīd hone kī yādgārī hotī hai. Us kī maut baṛī fathmandī kī sī maut thī. Us ne marte waqt apne qātilon̲ ke liye yih du'ā māngī, ki "Ai Khudāwand, yih gunāh un ke hisāb men̲ mat rakh." Koī sakht kalima us ke mun̲h se na niklā. Us ke dil men̲ dushmanī bi'l-kull na thī. Zāhirī taur par us kā mārā jānā Shaitān kī fath ma'lūm hūā: haqīqat men̲ Stifanus gālib āyā. Kalīsiyā ke qadīm zamāne kā yih qaul hotā thā, ki "Shahīdon̲ kā khūn Kalīsiyā kā bīj hai." Phir Zabūr kī kitāb men̲ yih āyā hai, ki "Khudāwand kī nigāh men̲ us ke muqaddas logon̲ kā marnā girān qadr hai." Khudā ke fazl se Stifanus kā sab se baṛā dushman ya'nī Saulus rujū' lāyā. Stifanus mar to gayā, lekin us kī jagah par Saulus ne kām kiyā. Jo khāss khāss bāten̲ Stifanus ne apne wa'z men̲ bayān kīn̲, unhī ko Saulus ne ba'd men̲ ziyāda zor ke sāth pesh kiyā. Pahle dinon̲ se kalīsiyā kā khayāl yihī rahā hai, ki "Agar Stifanus na du'ā māngtā, to Kalīsiyā ko Paulus na miltā." Stifanus kī maut se Masīhīon̲ ko baṛā fāida milā. Samsūn kā yih zikr āyā hai, ki "Wuh log jinhen̲ us ne apne marte dam mārā, un se jinhen̲ us ne jīte jī qatl kiyā thā, kahīn̲ ziyāda the." Stifanus ke haqq men̲ yih bhī sach hai, ki Jo kām us ne apne marte dam kiyā, wuh us kām se baṛā niklā jo us ne apnī zindagī men̲ kiyā thā. Likhā hai, ki "Stifanus īmān aur quwwat se ma'mūr hoke, baṛe baṛe mu'jize aur nishānīān logon̲ ke bīch zāhir kartā rahā." Aur yih, ki "Us ke dushman us dānāī aur us Rūh kā, jis se wuh kalām kartā thā, sāmnā na kar sake." Apnī dānāī se aur manādī karne se Stifanus ne bahut se Yahūdīon̲ ko īmān kī taraf rujū' to karā diyā, magar apnī maut aur apne qātilon̲ ke mu'āf karne se us ne dushmanon̲ ke dilon̲ par bahut ziyāda asr ḍālā.

Is bāt se ham kyā sīkhte hain̲? Yih ki Masīh kā kalām

kyā hī sach hai, ki "Mubārak ho tum, jab mere wāste log tumhen̲ la'n ta'n karen̲, aur satāen̲, aur har tarah kī burī bāten̲ jhūṭh se tumhāre haqq men̲ kahen̲. K͟hush ho aur k͟hushī karo; kyūn̲ki āsmān par tumhāre liye baṛā badlā hai."

Stifanus Rūhu'l Quds se ma'mūr thā: is liye wuh apne K͟hudāwand kī tarah, apne dushmanon̲ kī mu'āfī kī du'ā māng̲ sakā, aur marte dam un par gālib āyā. Hamen̲ bhī isī tarah gālib ānā chāhiye. Ham ko dushmanon̲ ke sāth kīna rakhne se kyā fāida mil saktā hai? Yih Masīh kā qāida nahīn̲ hai, balki yih hai, ki "Agar terā dushman bhūkhā ho, to use khilā: agar piyāsā ho, to use pānī de; kyūn̲ki yih karke us ke sir par āg ke an̲gāron kā ḍher lagāwegā."

"Badī ke maglūb na ho, balki badī par nekī se gālib āo." Yih ham par farz hai, kyūn̲ki ham isī ke liye bulāe gaye hain̲. Hamen̲ badī par nekī se gālib ānā chāhiye. Insān kī sak͟htī Shaitān kī sī nahīn̲ hotī. Stifanus kī nekī se Saulus, jo sab se sak͟ht muk͟hālif thā, narm ho gayā. Pas "tum bhī niyat nek rakho, tāki we jo tumhen̲ badkār jānke tum ko burā kahte aur tumharī Masīhī achchhī chāl par la'n ta'n karte hain̲, sharmindā hon̲."

VIII.

Haqīqī dīndārī.

Wuh dīndārī jo Khudā aur Bāp ke āge pāk aur be-'aib hai, so yihī hai, ki yatīmon aur bewon kī musībat ke waqt un kī khabargīrī karnī, aur āp ko dunyā se be-dāg bachāe rakhnā. (Ya'qūb i. 27.)

Bahut zamānon men ādmion ne yih khayāl kiyā hai, ki bā-wujūd sharīr hone ke ham Khudā kī wuh parastish kar sakte hain jo us ke qābil i manzūrī hai, aur agarchi ham us ke *aur* hukmon ko na mānen, taubhī hamārī namāz aur roza aur khairāt us ko pasand ātī hongī. Yih faqat Hindūon aur Musalmānon hī kā khayāl nahīn; kabhī kabhī nādān Masīhīon men bhī yih 'āmm khayāl hūā hai. Mas'alan yih zikr āyā hai, ki Iṭalī ke mulk men ḍākuon kī ek guroh ne jo roz roz lūṭ mār kiyā kartā thā, kisī khādim i dīn ko apne pās rakhā, jo un se rūpaye lekar namāz paṛhāyā kartā thā. Phir Louis Gyārahwen, Frāns ke bādshāh kā zikr hai, ki wuh baṛī sharārat aur zulm aur fareb kiyā kartā thā, lekin dīnī bāton kā bhī bahut lihāz kartā thā. Khāss waqton par wuh namāz paṛhā kartā thā, aur ek tarah se dīndār ādmī thā. Romā ke baṛe Usquf, ya'nī Pop, ne us ko "sab se dīndār Masīhī bādshāh" qarār diyā. Phir āp jānte hain, ki Hindūstān men ab tak yih ma'mūlī bāt hai, ki aisā admī jo Khudā ke hukmon ko bi'lkull nahīn māntā is liye apne āp ko dīndār samajhtā hai, ki wuh namāz roza wagaira ṭhīk ṭhīk bajā lātā hai. Ab tak Muhammadī log aksar yih jānte hain, ki Aurangzeb bādshāh, jis ne apne bāp aur bhāīon par bahut hī zulm kiyā, baṛā dīndār shakhs thā.

Yihī un Farīsīon̲ kā hāl thā, jin ke bāre men̲ hamāre K̲h̲udāwand ne yih la'nat kā kalima farmāyā, ki "Ai riyākār Faqīho aur Farīsīo, tum par afsos! kyūn̲ki podīna aur anīsūn aur zīre kī dahyakī dete ho, par sharī'at kī bhārī bāton̲, ya'nī insāf aur rahm aur īmān ko chhoṛ diyā: lāzim thā, ki tum inhen̲ ik̲h̲tiyār karte, aur unhen̲ bhī na chhoṛte."

Jahān̲ K̲h̲udā kā kalām logon̲ kī samajh men̲ nahīn̲ ātā, wahān̲ aksar yih dhokhā khāte hain̲. Ādmī nawishton̲ ko na jānkar galatī karte hain̲, kyūn̲ki yih galatī asl men̲ ek dunyawī k̲h̲ayāl hai. Dunyā ke kār o bār men̲ yih k̲h̲ayāl to ṭhīk ātā hai. Mālik kā haqq kyā hai? Mālik kā haqq yih nahīn̲, ki naukar rāt din mālik kā kām kare. Aisā waqt bhī hai jo naukar kā haqq hai, jis men̲ wuh roṭī khātā aur sotā aur apne nij ke kāmon̲ ko kartā hai. Jo waqt muqarrar hai—k̲h̲wāh āṭh ghanṭe hon̲, k̲h̲wāh das, k̲h̲wāh kitne hī—us 'arse tak naukar mālik kā kām kartā hai; aur agar mālik achchhā ho, to wuh apne naukar kā bāqī waqt k̲h̲ālī rahne detā hai. Isī andāze se ādmī apne Mālik K̲h̲udā ko mānnā chāhte hain̲. Wuh yih kahte hain̲, ki ham fulān fulān kām to karen̲ge. Itwār ke din ham K̲h̲udā kī parastish karen̲ge, subh aur shām ko namāz paṛhen̲ge; bas. Yih K̲h̲udā kā haqq hai. Yahān̲ tak wuh merā Mālik hai. In k̲h̲āss bāton̲ ke karne ke ba'd main̲ āzād hūn̲. Din kā jo bāqī waqt hai, wuh merā haqq hai; us ko main̲ apnī marzī ke bamūjib guzārūn̲gā.

Lekin K̲h̲udā is par rāzī nahīn̲. Wuh yih farmātā hai, ki terā sārā waqt merā hai. Jis tarah wuh na sirf girjon̲ men̲, balki har jagah maujūd hai, isī tarah na sirf k̲h̲āss waqton̲ men̲, balki har waqt us kī parastish karnī chāhiye. Us kā jo haqq ham par ātā hai, wuh be-hadd hai. Har roz, tamām din, us kī 'ibādat karnī farz hai. "Pas tum khāte yā pīte yā jo kuchh karte ho, sab K̲h̲udā ke jalāl ke liye karo."

Yih 'ujūba nahīn̲, ki jo log K̲h̲udā se mahabbat nahīn̲ rakhte, wuh us kī naukarī ko ek gulāmī samjhen̲. Toṛon̲ kī

tamsīl men ek naukar ne yih kahā, ki "Ai Khudāwand, main tujhe ek sakht-mizāj ādmī jāntā thā, ki jahān nahīn boyā, wahān tū kaṭtā, aur jahān nahīn chhitrāyā, wahān jama' kartā hai. So main ne ḍar ke māre jāke terā toṛā zamīn men chhipāyā."

Lekin ham ne yih bāt sīkhī hai, ki Khudā kī bandagī kamāl āzādī hai.

Phir Muqaddas Ya'qūb Khudā kī bandagī kī bābat kyā farmātā hai? "Wuh dīndārī jo Khudā aur Bāp ke āge pāk aur be-'aib hai, so yihī hai, ki yatīmon aur bewon kī musībat ke waqt un kī khabargīrī karnī, aur āp ko dunyā se be-dāg bachāe rakhnā."

Mihrbānī aur ulfat dikhlānī yih Khudā kī bandagī hai. Agar tumhārā koī dost kisī musībat men paṛā hūā ho, to jākar us kī madad karo. "Ronewālon ke sāth roo." Taklīf uṭhāke us ke sāth gam khāo; is sūrat men tumhāre jāne se us kā bojh halkā ho jāegā. Yih bāt nahīn āī, ki dīndārī khairāt denī hai, kyūnki bahut se ādmīon ke liye khairāt denī mushkil kām nahīn. Albatta hamdardī karnī rūpaye dene se ziyāda mufīd aur ziyāda mushkil bhī hai. Is kām karne ke ba'd wuhī tasallī tumhāre dil men āegī, jo aksar Khudā kī bandagī ke ba'd dil men ātī hai. Sachmuch, yatīmon aur bewon kī musībat ke waqt un kī khabargīrī karnī—yih Khudā kī bandagī hai. Jo tum ne yih kām kiyā, to na sirf ādmīon ke liye, balki Khudāwand ke liye kiyā, kyūnki Khudāwand yih farmātā hai, ki "Main tum se sach kahtā hūn, ki jab tum ne mere un sab se chhoṭe bhāīon men se ek ke sāth kiyā, to mere sāth kiyā."

Phir dūsrī bāt kyā hai? Yih, ki "Āp ko dunyā se be-dāg bachāe rakhnā." Khudā kī khidmat men har ek khatre-wālī bāt se parhez karnā chāhiye. Sharīron kī suhbat se kanārā karnā. Is jahān men, khāss kar is mulk men, Masīhī ko baṛī khabardārī lāzim ātī hai.

Āp logon ko ma'lūm hai ki is mulk men jis kī āb o hawā

un kī sihhat ke khilāf hai, Angrez apne badan kī baṛī hifāzat karte hain, tāki bīmārī un par na āe. Wuh is qism kī bāton kā fikr karte hain, ki tambū sūkhī zamīn par lagānā chāhiye, aur pīne kā pānī bi'lkull sāf ho. Kitne Angrez is mulk men apnī be-khabrī se aur tandurustī ke ma'mūlī qāidon ke na mānne se mar gaye hain. Ham bhī apnī rūhānī zindagī ek gair mulk men guzār rahe hain. Dunyā kī hālat rūhānī sihhat ke khilāf hai. Pas nihāyat khabardār rahnā chāhiye.

Agar tum aise shahr men, jis ke kūche aksar maile kuchaile hain, safed poshāk pahinke sair karo, to tumhāre kapṛe kitnī der tak sāf rahenge? Bahut jald dāg lagegā. Isī tarah Khudā ne ham ko rūhānī safed poshāk dī hai, aur us ko dunyā se be-dāg bachāe raknā ham par farz hai.

Ab dunyā ham par kis tarah dāg lagātī hai? Ham apne gharon se yā madrason se nikalkar, jahān ham ne rāstī aur sachāī ke khayāl sīkhe hain, dunyā men dākhil hote hain. Jab bāzār men kisī fareb kā bayān sunke ham us ko malāmat karen, to koī ham ko jawāb men zurūr kahegā ki "Tumhārī nasīhat to achchhī hai; lekin us par 'amal karnā nā-mumkin hai." Aisī bāt ko mānkar, sāda-mizāj ādmī apne usūl ko chhoṛkar rafta rafta dunyawī hikmat sīkhtā hai, aur us kī poshāk be-dāg nahīn rahtī.

Yā koī shakhs fuhsh kī bāton ko sunke kān lagātā hai. Sunne ke ba'd gamgīn hoke jātā hai, kyūnki us kī poshāk aisī dāgdār ho gayī, ki us kī khūbsūratī jātī rahī.

"Wuh dīndārī jo Khudā aur Bāp ke āge pāk aur be-'aib hai so yihī hai," mihrbānī aur pākīzagī. Yih wuh bandagī hai jo Khudā ham se chāhtā hai. In khūbīon kī nisbat sab se bā-qāida namāz yā roza yā khairāt kuchh hisāb men nahīn ātā.

Paulus Rasūl farmātā hai, ki "Ai bhāīo, main Khudā kī rahmaton kā wāsta deke tum se iltimās kartā hūn, ki tum apne badanon ko Khudā kī nazr karo, tāki ek zinda qurbānī, muqaddas o pasandīda hon, ki yih tumhārī 'aqlī

'ibādat hai." Maiṉ kis tarah is bāt par 'amal karūṉ? Mere muṉh se jhūṭh kabhī nikalne na pāe. Merā hāth zulm yā be-rahmī kā kām kabhī karne na pāe. Merī āṉkheṉ shahwat se kisī par nigāh karne na pāeṉ. Mere dil meṉ fareb aur riyākārī rahne na pāe. Merā badan K͟hudā kī pāk haikal banā rahe. Jo ang K͟hudā ne mujh ko diye haiṉ, un ko maiṉ us kī marzī ke bark͟hilāf kabhī isti'māl na karūṉ. Lekin jis qadr mujh se ho saktā hai, maiṉ us kā jalāl zāhir karne kī koshish karūṉgā. Jo kuchh kartā hūṉ, sab K͟hudā ke jalāl ke liye karūṉgā.

IX.

Qaid-k̲h̲āne kā Gīt.

Ādhī rāt ko Paulus aur Sīlās du'ā mān̲gte hūe K̲h̲udā kī sitāish ke gīt gāte the, aur bandhūe unhen̲ sunte the.

(A'māl xvi. 25.)

Qaid-k̲h̲āne men̲ gīt gānā 'ajīb bāt hai. Ādhī rāt ko, jis waqt Filippī shahr ke aksar ādmī sote the, do ādmīon̲ kī āwāzen̲ sunāī detī thīn̲, jo K̲h̲udā kī sitāish ke gīt gā rahe the. Sitāish ke gīton̲ ke liye qaid-k̲h̲āna 'ajīb jagah hai. Wahān̲ āh o zārī yā bad du'āen̲ sunāī detī to hain̲, lekin bandhūe ke mun̲h se k̲h̲ushī ke gīt aksar nahīn̲ nikalte.

Yih gānewāle kaun the? Do Yahūdī ādmī the, jo usī din qaid-k̲h̲āne men̲ āe the. Thoṛe se ghanṭe peshtar bandhūon̲ ne kyā dekhā thā, ki dāroga in do ādmīon̲ ko andar ke qaid-k̲h̲āne men̲ ḍāl gayā hai. Yih andar kī koṭhrī tamām qaid-k̲h̲āne men̲ k̲h̲arāb jagah hotī thī: us men̲ andherā aur burī hawā bharī hūī thī; wuh sak̲h̲t gunahgāron̲ ke siwā auron̲ ke liye kām men̲ nahīn̲ ātī thī. In do ādmīon̲ ke badan bahut mār khāne se har tarf zak̲h̲mī the, aur un kā k̲h̲ūn bhī niklā hūā thā. Romī log apne qaidīon̲ ko aksar nihāyat be-rahmī se bed mārā karte the. In ādmīon̲ ko aisī mār khāne se zarūr sak̲h̲t dard aur taklīf ho rahī thī. Is ke siwā hākimon̲ ne in ko baiṭhne bhī nahīn̲ diyā; chunān̲chi likhā hai ki in ke pān̲w kāṭh men̲ ṭhoke gaye the.

Pas sitāish ke gīt gāne se un kā kyā matlab hai? Zāhirā sāre shahr men̲ un ke barābar koī kambak̲h̲t nahīn̲. Apne zak̲h̲mon̲ ke sabab se wuh so nahīn̲ sakte; taubhī wuh āh

nahīn mārte, balki rāt kī tārīkī men Khudā kī sitāish ke gīt gā rāhe hain.

Is kā kyā sabab thā? Wuh is hālat men kyūn gā sakte the?

Pahle pahl wuh jānte the ki yih musībat hamāre qusūr kī sazā nahīn hai. Paulus aur Sīlās ko ma'lūm thā ki ham ne koī aisā gunāh nahīn kiyā jis kā ham ko yih badlā milā ho. Gumān i gālib hai, ki dūsre bandhūe apne gunāhon kī wājib sazā pā rahe the; lekin Paulus aur Sīlās faqat apne Khudāwand kī khidmat karne ke sabab se pakṛe gaye the. Apne Khudāwand jaise wuh bhī apne qusūr kā badlā nahīn pāte the. Isī sabab se apnī musībat men khush rah sakte the. Jab dukh ke waqt ham ko ma'lūm hotā hai, ki apne kāmon kā badlā pā rahe hain, to chup rahnā chāhiye. Lekin Paulus aur Sīlās ne yaqīn jānā ki jis kām ke sabab se ham mār khā baiṭhe hain, wuh Masīh kā sā kām hai.

Wuh kām kyā thā? Roz ba roz, jis waqt wuh du'ā māngne kī jagah jāte the, ek chhokrī, jis men gaib-dānī kī rūh samāī thī, unhen milā kartī thī. Paulus ke pīchhe chillāke wuh kahā kartī thī, ki "Yih ādmī Khudā Ta'ālā ke bande hain." Yih us ne bahut dinon tak kiyā. Ākhir Paulus ranjīda hūā. Us ke dil men rahm āyā; aur phirke us ne us rūh se kahā, ki "Main tujhe Yisū' Masīh ke nām par hukm kartā hūn, ki is se nikal jā." Wuh usī dam nikal gayī, aur laṛkī Khudā ke fazl se achchhī ho gayī.

Lekin us ke mālik yih sunke bahut gusse hūe. Uskī burī hālat ke zarī'e se in ko baṛā nafa' miltā thā. Likhā hai, ki wuh gaib-goī se apne mālikon ke liye bahut kuchh paidā kartī thī. Ab us se kyā nafa' hogī? ab ek ma'mūlī launḍī rahī. Jab us ke mālikon ne dekhā ki hamārī kamāī kī ummed jātī rahī, to Paulus aur Sīlās ko pakaṛke chauk men sardāron ke pās khench le chale. Faujdārī ke hākimon ne un ke kapṛe phāṛke un ko bet mārne kā hukm diyā, aur unhen bahut mārke qaid-khāne men ḍālā.

Pas Paulus is achchhe kām se kyūṉkar pachhtā saktā thā? Agar yih ʻaurat Masīh ke pās ātī, to Wuh bhī isī tarah us ko tandurust kartā. Masīh kī k͟hidmat meṉ in ādmīoṉ ko taklīf milī thī: is wāste wuh k͟hush rahe. Shāyad Masīh kā yih kalām in ko yād āyā, ki "Mubārak ho tum jab mere wāste laʻn taʻn kareṉ, aur satāeṉ, aur har tarah kī burī bāteṉ jhūṭh se tumhāre haqq meṉ kaheṉ. K͟hush ho aur k͟hushī karo; kyūṉki āsmān par tumhāre liye baṛā badlā hai; is liye ki unhoṉ ne un nabīoṉ ko jo tum se pahle the isī tarah satāyā thā."

Paulus Rasūl ne samjhā, ki Masīh ke liye dukh uṭhānā ʻizzat kī bāt aur K͟hudā kī baṛī bak͟hshish hai, aur us ne chāhā ki *aur* log bhī aisā hī samjheṉ. Us ne isī Filippī shahr ke Masīhīoṉ ko likhā, ki "Masīh kī bābat tumheṉ yih bak͟hshā gayā, ki tum na faqat us par īmān lāo, balki yih, ki us kī k͟hātir dukh bhī pāo." ʻAzīzo, is ke barābar hamārā īmān nahīṉ hotā. Jab ham sunte haiṉ ki koī bhāī Masīh ke nām ke liye kuchh na kuchh taklīf uṭhā rahā hai, to baṛā afsos kiyā karte haiṉ. Paulus Rasūl ne farmāyā, ki yih K͟hudā kī aisī k͟hāss bak͟hshish hai, jise wuh apne pasandīda logoṉ ko detā hai.

Wilāyatī bulbul kī āwāz sab parindoṉ meṉ mīṭhī samjhī jātī hai; aur wuh shām ko bolne lagā kartā hai. Andherī rāt meṉ, jis waqt *aur* sab jānwar chup rahte haiṉ, yih goyā K͟hudā kī sitāish kā gīt sunātā hai. Yih hamāre wāste ek misāl hai. Jaisā ki bulbul andhere meṉ boltā hai, waisā hī chāhiye ki ham musībat meṉ k͟hushī ke gīt gāeṉ. Jis waqt *aur* sab logoṉ ke muṉh band hote haiṉ, us waqt Masīhī K͟hudā kī sitāish ke gīt gā saktā hai.

Beshakk, ʻazīzo, aisā hotā hai! Yih k͟hayālī bāt nahīṉ; haqīqat meṉ yūṉ wāqiʻ hotā hai. Maiṉ ek bīmār ke pās jāyā kartā thā, jo bahut baras se bistar par paṛā hūā hai, aur zindāgī bhar usī hālat meṉ rahegā. Us kī koī daulat nahīṉ. Ghar se bāhar nahīṉ jā saktā. Kyā wuh shikāyat

kartā hai? Us ke pās jāo; har waqt Khudā kī sitāish us ke muṉh se sunoge.

Lekin Paulus aur Sīlās ke gīt kā kyā mazmūn thā? Wuh kis bāt kī sitāish gā rahe the? Yaqīn se to nahīṉ kah sakte, lekin maiṉ samajhtā hūṉ ki unhoṉ ne wuh gīt gāyā hogā, jo Mukāshafa kī kitāb meṉ ek nayā rāg kahā gayā hai, aur us kā mazmūn yih hai, ki "Tū zabh hūā, aur apne lahū se ham ko har ek firqe aur ahl i zabān aur ummat aur qaum meṉ se Khudā ke wāste mol liyā." Yih gīt Paulus Rasūl ne sīkhā thā, aur us ke sunāne ko wuh hamesha taiyār thā. Bahut baras peshtar Damishq kī rāh meṉ Masīh us par zāhir hūā thā. Us waqt Paulus ne Masīh kā rahm aur mihrbānī sīkhī, aur zindagī bhar shukr ke taur par us kī ta'rīf kartā rahā.

Kyā ham meṉ bhī har ek ne yih gīt sīkhā hai? Kyā ham sab ke pās khushī kā yih chashma hai? Masīh ne farmāyā, ki "Tumhārī khushī koī tum se chhīn na legā." Kyā yih khushī mere pās hai, yā nahīṉ? Ham Kalīsiyā ke Shukrāna i 'Amīm meṉ yih paṛhte haiṉ, ki "Khusūsan us be-badal mahabbat par, jo tū ne hamāre Khudāwand Yisū' Masīh ke wasīle dunyā kī najāt kī bābat zāhir kī hai, terā shukr bhejte haiṉ." Agar yih hamāre dil kā khayāl nahīṉ—agar ham ne yih nayā gīt nahīṉ sīkhā, to Khudā kī bādshāhat meṉ us kī sitāish nahīṉ kar sakeṉge, kyūṉki is ke bagair ham Khudā ke sāmne ṭhanṭhanātā hūā pītal yā jhanjhanātī hūī jhāṉjh ke barābar haiṉ.

Phir sanad kī āyat meṉ na sirf yih likhā hai, ki Paulus aur Sīlās gīt gāte the, balki yih bhī, ki bandhūe un kī sunte the. Tārīkī meṉ gānewāle yih nahīṉ jānte the, ki koī hamārī suntā hai. Maiṉ samajhtā hūṉ, ki Paulus aur Sīlās andar ke qaid-khāne meṉ akele baiṭhe hūe hoṉge, aur bāqī bandhūe kisī dūsre kamare meṉ. Aise sitāish ke gīt sunke hairān hūe hoṉge. Qaid-khāne meṉ inhoṉ ne aisā kabhī nahīṉ sunā thā. Shāyad darwāze par gaye hoṉge,

tāki har ek lafz sunen. Yih to lāchār gunahgār the, lekin in ke wāste bhī un gīton men khushī kī khabar thī.

'Azīzo, hamārī chāron tarf bandhūe hain. Wuh Shaitān ke gulām hain. Wuh gunah men mubtilā rahte hain, aur yih nahīn jānte, ki kis tarah bachen. Apnī khushī ke gīt sunāo. Masīh ne tum ko yih farmāyā hai, ki "Ai beṭo, khātir jama' rakho: tumhāre gunāh mu'āf hūe." Kyā har ek admī tumharī tarf dekhke yih samajhtā hai, ki is shakhs ke dil men khushī kā ek 'ajīb chashma ma'lūm hotā hai? Har roz, har waqt, apne dil men Khudāwand kī sitāish karo. Dunyā men ham goyā andhere makān ke andar paṛe hūe hain. Ham yih bhī nahīn jānte, ki koī hamārī āwāz suntā hai yā nahīn. Jaisā ki wuh bandhūe Paulus ke gīt sunte the, mumkin hai ki koī ādmī tumhārā gīt suntā ho. Mumkin hai ki, jis waqt ham Khudā kī bādshāhat men jama' honge, koī kahe, ki main ne tumhāre munh se apne Khudāwand kā gīt sīkhā.

X.

Khudā i nāzir.

Ai Khudā tū mujh par nazr karnewālā hai.
(Paidāish xvi. 13.)

Khudā ke Kalām meṉ ba'z mushkil bāteṉ to haiṉ, lekin jo zarūrī haiṉ, wuh aksar āsān hotī haiṉ, kyūṉki Khudā ke bahut bande anpaṛhe ādmī hote haiṉ, aur us kā kalām sab ke wāste likhā gayā hai. Koī mas'ala is se ziyāda zarūrī nahīṉ, ki Khudā mujh par nazr karnewālā hai. Khwāh maiṉ akelā hoṉ, khwāh dūsroṉ ke darmiyāṉ, Khudā mujhe dekhtā hai. Wuh uṭhte baiṭhte aur kārobār karte waqt mujhe hamesha dekhtā hai. Maiṉ Khudā kī nazr se chhup nahīṉ saktā. Zabūr kī kitāb meṉ likhā hai, ki "Terī rūh se maiṉ kidhar jāūṉ, aur terī huzūrī se maiṉ kahāṉ bhāgūṉ? Agar maiṉ āsmān ke ūpar chaṛh jāūn, to tū wahāṉ hai; agar maiṉ pātāl meṉ apnā bistar bichhāūṉ, to dekh tū wahāṉ bhī hai. Agar subh ke pankh leke maiṉ samundar kī intihā meṉ jā rahūṉ, to wahāṉ bhī terā hāth mujhe le chalegā, aur terā dahnā hāth mujhe sambhālegā." Yūnus nabī kī kitāb meṉ likhā hai, ki jab Khudā kā kalām us ko pahuṉchā, aur us ne shahr Nīnawah kī mukhālafat meṉ manādī karne ko pasand nahīṉ kiyā, to "wuh Khudāwand ke huzūr se Tarsīs ko bhāgne ke liye uṭhā;" lekin Khudā ne us ko pakṛā. Khudāwand kī huzūrī se bhāgnā nā-mumkin bāt hai. "Kyā koī ādmī chhipī jagahoṉ meṉ apne āp ko chhipā saktā hai, ki maiṉ use na dekhūṉ? Kyā āsmān aur zamīn mujh se bhare nahīṉ haiṉ? Khudāwand kahtā hai." Ai Khudā tū mujh par nazr karnewālā hai.

Is bāt ko sach jānnā to āsān hai, lekin har waqt is ko yād rakhnā mushkil hai. Tis par bhī is ke yād rakhne se ham ko baṛā fāida miltā hai.

Pahle *imtihān men*. Shaitān kā manshā yih hai, ki ham Khudā ko yā to bhūl jāen yā mulhidāna khayāl se us kā inkār karen. Khurūj kī kitāb ke battīswen bāb men āyā hai, ki jab pahāṛ se utarne men Mūsā kī derī hūī, to logon ne Hārūn ke pās jama' hokar us se kahā, ki "Uṭhkar hamāre liye ma'būd banā, ki hamāre āge chalen; kyūnki yih mard Mūsā, jo hamen Misr ke mulk se nikāl lāyā, ham nahīn jānte ki use kyā hūā." Unhon ne āpas men kahā, ki ham Mūsā ko na dekh sakte na us kī sun sakte hain. Wuh zarūr mar gayā hogā. Isī tarah Shaitān hamāre dilon men yih shakk ḍaltā hai, ki tum na Khudā ko dekh sakte aur na use chhū sakte, aur na us kī sun sakte ho; pas us kī hastī kā kyūnkar yaqīn kar sakte ho? Yih Shaitān kī wuh dagābāzī hai, jis ke wasīle se wuh aksar ham par fathyāb hotā hai. Insān 'umūman aisā be-adab nahīn hotā, ki apne mālik kī ānkhon ke rūbarū us kī nā-farmānī kare. Ādmī yūnhīn gunāh karne kī jur'at nahīn kar saktā, jab tak ki Khudā kī huzūrī ko farāmosh na kare.

Baibal men ek shakhs kā zikr hai, jis ne Khudā kī huzūrī se gāfil hokar gunāh kiyā. Khudā ne Yarīhū kā shahr 'ajīb taur par Banī Isrāel ke qabze men kar diyā. Jis din Khudā ne aisā baṛā mu'jiza kiyā, ek ādmī Akan nām Khudā ko bhūl gayā. Wuh nafīs poshāk aur chāndī kī baṛī raqm aur sone kī inṭ dekhke lalchāyā. Khudā kā hukm khūb jānke, ki shahr kī sab chīzen harām hain, us ne nahīn mānā, balki yih khazāna le jākar apne khaime ke andar zamīn men gāṛā. Kisī ādmī ne to nahīn dekhā, lekin Khudā us par nazr karnewālā thā, aur us ko sazā milī.

Lekin aise logon kī bhī bahut sī nazīren hain, jo Khudā ko yād karke āzmāish men pūre utre hain. Āzmāish ke waqt Yūsuf ne kahā, ki " Main aisī baṛī badzātī kyūn karūn

aur Khudā kā gunahgār hoūn?" Usī waqt us ke dil men yih khayāl āyā, ki Khudā mujh par nazr karnewālā hai.

Zikr hai, ki kisī roz ek ādmī apne laṛke ke sāth ālū kī chorī karne ke liye khet men gayā. Us shakhs ne chāron taraf khūb dekhke yaqīn kiyā, ki koī ādmī ham ko nahīn dekhtā. Us ke chorī karne lagte hī laṛke ne kahā, ki ek taraf to tum ne nahīn dekhā. Bāp ḍar gayā: us ne khayāl kiyā, ki laṛke ne kisī ko dekhā hai; pas us se pūchhā, ki "Tum ne kyā dekhā?" Laṛke ne kahā, ki "Tum ne ūpar kī taraf ek bār bhī nahīn dekhā. Wahān koī nazr karnewālā to hai." Yih sunkar bāp ko sharm āī; aur chorī se bāz rahā. Imtihān ke waqt jo koī ūpar kī taraf dekhkar Khudā ko yād kartā hai, wuh gunāh se bach jātā hai; wuh na jhūṭh bol saktā hai, na chorī kar saktā hai, na kisī gunāh ko kar saktā hai.

Is ke siwā yih khayāl, ki Khudā ham par nazr karnewālā hai, *musībat* ke waqt ham ko diler kar detā hai. Musībat kī hālat men Hājirah ne yih bāt kahī thī. Wuh apnī bīwī Sarī ke ghar se bhāgkar, jangal men āī thī. Us ne khayāl to kiyā, ki main bi'lkull akelī hūn; lekin Khudā kā firishta us ko milā. Wuh sirf ek launḍī thī, lekin Khudā us par nazr karnewālā thā.

Yih baṛī tasallī kī bāt hai, ki "Khudāwand kī ānkhen rāstbāzon par lagī hain, aur us ke kān un kī minnaton par;" aur yih bhī, ki "Dekh, jo Isrāel kā muhāfiz hai, wuh hargiz na ūnghegā aur na soegā." Jo mā apne bīmār bachche ke pās baiṭh hūī hai, wuh to kabhī kabhī sotī hai, lekin Khudā kabhī nahīn sotā. Us ke dekhne ke bagair ham ko kisī tarah kā nuqsān nahīn pahunch saktā. Jo musībat ātī hai, agar wuh hamāre gunāh kā natīja nahīn, to Khudā kī barakat hai. Us ne peshtar se us ko dekhā, aur hamāre fāide ke wāste āne diyā. Jab Yūsuf qaid-khāne men gayā, to Khudā ne us ko dekhā. Us kā qaid honā baṛe zulm kī bāt to thī, lekin Khudā nahīn sotā thā. Us ne qaid-khāne

ke dāroge ko Yūsuf par mihrbān kar diyā. Har roz Khudā us par nazr karnewālā thā, aur ākhirkār us ko rihāī dī. Phir Yūsuf ke marne ke ba'd, jab naye bādshāh ke zulm se Banī Isrāel bahut taktīf uṭhāte the, to Khudā ne khud Mūsā se kahā, ki "Main un ke dukhon ko jāntā hūn." Khudā apne logon par nazr karnewālā thā; aur us ne un ke bachāne ke wāste bandobast kiyā.

Khudā hamāre bhī dukhon ko jāntā hai. Is bāt ko yād rakhke ham musībaton se na ḍarenge, balki khushī se un kī bardāsht karenge, aur wuh hikmat jald sīkhenge, jo Paulus Rasūl ne sīkhī thī, us qaul ke mutābiq, ki "Main ne yih sīkhā, ki jis hālat men hūn usī par rāzī rahūn."

Khudā ham par nazr karnewālā hai. Pahle imtihān men; dūsre musībat men; tīsre *du'ā māngne ke waqt* is bāt ko yād rakhnā chāhiye. Khudāwand Yisū' Masīh farmātā hai, ki "Jab tū du'ā mānge, to apnī koṭhrī men jā, aur apnā darwāza band karke, apne Bāp se, jo poshīdagī men hai, du'ā māng; aur terā Bāp, jo poshīdagī men dekhtā hai, zāhir men tujhe badlā degā." Hamen du'ā māngte waqt yih bāt yād rakhnī chāhiye, ki "Ab Khudā mujh ko dekhtā hai." Is ke bagair hamārī du'ā be-fāida hotī hai; magar is ke yād rakhne se hamārā īmān taraqqī kartā jātā hai. Jo sipāhī roz qawā'id sīkhtā hai, us ko apnā kām aisī achchhī tarah se ātā hai, ki laṛāī ke waqt nahīn ghabrātā. Jo ādmī roz apnī du'āon men Khudā ko yād rakhtā hai, wuh musībat yā imtihān ke waqt nahīn ḍartā.

Agar ham muqaddason par gaur karen, to ham un ke īmān kī haqīqat samjhenge. Baibal men yih āyā hai, ki Hanūk Khudā ke sāth sāth chaltā thā; Nūh Khudā ke sāth sāth chaltā thā; Mūsā andekhe ko goyā dekhke mazbūt banā rahā; ya'ne yih tīnon buzurg roz ba roz is bāt ko yād rakhte rahe, ki Khudā ham par nazr karnewālā hai, aur ham se bi'lkull nazdīk hai.

Aur in ke siwā Khudāwand Yisū' Masīh jo hamārā kāmil

namūna hai, is bāt ko kabhī na bhūl gayā. Imtihān men us ne āzmāish karnewāle se kahā, ki "Insān har ek bāt se, jo Khudā ke munh se nikaltī hai, jītā hai." Musībat men wuh khūb jāntā thā, ki merā yih hāl Khudā kī marzī ke muwāfiq hotā hai. Us ne Pīlātus se kahā; "Agar yih tujhe ūpar se diyā na jātā, to mujh par terā kuchh ikhtiyār na hotā." Aur ek dafa' jab wuh du'ā māngtā thā, to āsmān se ek āwāz āī, jis ke bāre men us ne logon se kahā, ki "Yih āwāz mere wāste nahīn, balki tumhāre liye āī." Mere īmān ke pakkā karne ke wāste koī nishān darkār nahīn. Yih āwāz tumhāre fāide ke liye āī.

Pas ma'lūm hūā, ki Khudāwand Yisū' Masīh aur sab muqaddas log is bāt par īmān rakhte the, aur us ke wasīle se qāim rahte the. Pas ham bhī isī īmān ke wasīle se mazbūt rahen. Agarchi hamen khūn aur jism se kushtī karnī nahīn, balki hukūmaton se, aur riyāsaton se, aur is jahān kī tārīkī ke iqtidārwālon se, aur sharārat kī rūhon se jo aflākī makānon men hain—taubhī kuchh ḍar nahīn, kyūnki hamāre sāthwāle un ke sāthwālon se bahut hain. Kyā khauf hai? Sirf itnā chāhiye, ki hamārī ānkhen khul jāen aur hamen ma'lūm ho, ki Khudāwand ham par nigāh karnewālā hai.

XI.

Sunahlā Qā'ida.

Jaisā tum chāhte ho, ki log tum se kareṉ, tum bhī un se waisā hī karo.
(Lūqā vi. 31.)

Yih ek 'umda kalima hai, jis kī ta'rīf na sirf Masīhīoṉ ne balki auroṉ ne bhī kī hai. Ek Romī shāhanshāh musammā Sikandar Severus ne, jo Masīhī nahīṉ thā, in lafzoṉ ko apne mahall kī ek dīwār par likhwāyā, tāki wuh khud aur *aur* log bhī un ko dekhke yād kareṉ, ki paṛausī kā haqq ham par kyā hai. Khudā kā hukm yih hai, ki Apne paṛausī ko aisā piyār kar, jaisā tū apne āp ko kartā hai. Is hukm ke mānne ke liye yih qā'ida mufīd hai, ki "Jaisā tum chāhte ho, ki log tum se kareṉ, tum bhī un se waisā hī karo." Jo koī apne paṛausī ko aisā piyār kartā hai jaisā apne āp ko kartā hai, wuh jaisā chāhtā hai, ki log us se kareṉ, khud bhī un se waisā hī karegā.

Afsioṉ ke nām ke khatt meṉ Muqaddas Paulus Masīhīoṉ ke mukhtalif darjoṉ ke logoṉ ko un ke farāiz samjhātā hai. Har ek kā farz Masīh ke is qā'ide meṉ dākhil hai.

Mas'alan Paulus Rasūl farmātā hai, ki "Ai farzando, tum apne mā bāp ke, har ek bāt meṉ, farmāṉbardār ho, ki Khudāwand ko yihī pasand hai." Masīhī laṛke ko yih bāt sochnī chāhiye, ki agar merā koī beṭā hotā, to maiṉ us se kyā chāhtā? Agar maiṉ kisī laṛke kā bāp hotā, to maiṉ zarūr yih chāhtā, ki merā beṭā farmāṉbardār ho. Maiṉ samajhtā hūṉ, ki har ek bāp yih chāhtā hai, ki merā beṭā piyār se mere hukmoṉ ko māne. Is liye maiṉ apne bāp ke hukm ko

mānūngā; kyūṉki jaisā tum chāhte ho, ki tumhāre beṭe tum se kareṉ, tum bhī apne bāp se waisā hī karo. Jab Ya'qūb ne apne bāp Izhāq ko fareb diyā, to is bāt ko bhūl gayā. Ya'qūb ne apne bāp ko dhokhā deke us se barakat chhīn lī. Us waqt Ya'qūb ne khayāl nahīṉ kiyā, ki merā bāp mere is dhokhe se kaisā ranjīda hogā; magar pīchhe wuh samjhā. Ya'qūb ke beṭoṉ ne bhī apne bāp ko fareb diyā. Unhoṉ ne apne bhāī Yūsuf ko Ismā'elīoṉ ke hāth bechā. Phir unhoṉ ne us kī qabā ko lekar ek bakrī kā bachcha mārā, aur use us ke lahū meṉ tar kiyā. Us qabā ko dekhke Ya'qūb ne use pahchānā, aur kahā, ki "Yih to mere beṭe kī qabā hai: koī burā darinda use khā gayā: Yūsuf beshakk phāṛā gayā." Tab Ya'qūb ne apne kapṛe phāṛe, aur ṭāṭ apne kūle par ḍālā, aur bahut din tak apne beṭe ke liye gam kiyā. Is tarah Khudā ne Ya'qūb par us ke gunāh kī haqīqat zāhir kī. Ya'qūb ne apne beṭoṉ ke fareb se yih sīkhā, ki maiṉ ne bhī jo apne bāp ko dagā diyā, so kaisā bhārī gunāh kiyā. Agar pahle Ya'qūb ne khayāl kiyā hotā, ki merī is dagābāzī se mere bāp ko kaisā ranj hogā, to shāyad yih gunāh kabhī na kartā. Chāhiye ki Masīhī laṛkā apne kahne yā karne se peshtar yih soche, ki merā bāp is bāt se khushī karegā, yā afsos. "Jaisā tum chāhte ho, ki log tum se kareṉ, tum bhī un se waisā hī karo."

Phir is maqām par Paulus Rasūl *aur* kaun sī nasīhat detā hai? "Ai bāl bachchewālo, apne farzandoṉ ko mat chheṛo, aisā na ho ki wuh be-dil ho jāeṉ." Matlab yih hai, ki bāp apne beṭoṉ ko har waqt diqq na kare. Beshakk, agar beṭā gunāh kare, to us ko samjhānā, aur jo sazā munāsib hai us ko denī. 'Elī ke ahwāl se ham khūb sīkhte haiṉ, ki bāl bachchewāloṉ par kyā farz hai. Us ke beṭe Hufnī aur Fīnihās gunāh karte rahe, aur 'Elī ne un ko nahīṉ rokā. Ākhir-i-kār Khudā kā gazab bāp aur beṭoṉ dono par nāzil hūā. Chāhiye ki bāl bachchewāle apne farzandoṉ ko tambīh kareṉ,

tā aisā na ho ki wuh halāk hoṉ; lekin yih bhī chāhiye ki wuh un ko na chheṛeṉ, tā aisā na ho ki wuh be-dil ho jāeṉ. Bachche aksar jaldī se ghabrā jāte haiṉ. Nek kāmoṉ ke liye un kī himmat baṛhānī nihāyat zarūr hai. Jo achchhā bāp hai, wuh is bāt ko aksar sochtā hai, ki mere liye jab maiṉ laṛkā thā kyā kyā bāteṉ mufīd hotī thīṉ. Us waqt mere liye kaisā bāp chāhiye thā. "Jaisā tum chāhte ho ki log tum se kareṉ, tum bhī un se waisā hī karo."

Phir Paulus Rasūl farmātā hai, ki "Ai naukaro, tum un ke jo dunyā meṉ tumhāre khāwind haiṉ, sab bātoṉ meṉ farmānbardār raho: par na khush-āmadī logoṉ kī mānind, dikhāne ko, balki sāf dil se Khudā-tarsoṉ kī tarah." Ibrāhīm kā mukhtār Ilī'azar naukaroṉ ke liye ek baṛā achchhā namūna hai. Paidāish kī kitāb ke chaubīsweṉ bāb meṉ zikr hai, ki Ibrāhīm ne use Izhāq ke liye bīwī le-āne ko bhejā. Is ādmī ne hoshyārī se apne mālik kā kām kiyā, aur us ne Khudā se du'ā bhī kī, ki is kām meṉ merī madad kar. Agar apne hī beṭe ke liye jātā, to is se ziyāda na kar saktā. Masīhī naukar ko apnā kām isī taur par karnā chāhiye; "kyūṉki jaisā tum chāhte ho ki log tum se kareṉ, tum bhī un se waisā hī karo."

Phir Paulus Rasūl ek *aur* nasīhat detā hai, ki "Ai khāwindo, naukaroṉ ke sāth 'adl aur insāf karo." Jaise ki munāsib hai ki naukar apne āqā kī bihtarī kā fikr kare, waise hī yih bhī chāhiye, ki āqā apne naukar kī bhalāī kā fikrmand rahe. Achchhā āqā is bāt ko sochtā hai, ki agar maiṉ apne naukar kī jagah par hotā, to maiṉ apne āqā se kyā chāhtā? Merā bhī ek Āqā āsmān par hai, aur jaisā maiṉ chāhtā hūṉ ki Wuh mujh se kare, maiṉ bhī apne naukar se waisā hī karūṉgā.

Isī tarah Masīh kā yih qaul har ek darje ke Masīhīoṉ ke kām ātā hai. Aur na sirf bhāīoṉ balki sab ādmīoṉ ke haqq meṉ is qā'ide ke pāband rahnā chāhiye. Tumhārī chāroṉ tarf aise admī nazr āte haiṉ, jo Masīh ke nām ko nahīṉ

mānte. Har ek ke liye tum par Masīh kā hukm yih hai, ki "Jaisā tum chāhte ho ki log tum se kareṉ, tum bhī un se waisā hī karo." K͟hudā ne tum par fazl kiyā hai. Har roz tum dil o jān se Us kā shukr karte ko, "k͟husūsan us be-badal muhabbat par, jo Us ne hamāre K͟hudāwand Yisū' Masīh ke wasīle se dunyā kī najāt kī bābat zāhir kī hai." Tum ko najāt milī hai; ab qiyāmat ke din kā kuchh k͟hauf nahīṉ rahā. Tum ko achchhī ummed dilāī gayī hai; tumhāre liye Us ne maut ko nest kiyā, aur zindagī aur baqā ko Injīl se raushan kar diyā. Masīh hamārā Rafīq hamesha tumhāre pās rahtā hai. Lekin wuh log andhere meṉ rahte haiṉ, wuh yih bhī nahīṉ jānte, ki K͟hudā mahabbat hai. K͟hudā kī mahabbat, jo ham se hai, is se zāhir hūī, ki K͟hudā ne apne iklaute Beṭe ko dunyā meṉ bhejā, tā ki ham Us ke wasīle se zindagī pāeṉ. Lekin wuh is bāt ke nā-wāqif haiṉ. Un kā īmān, un kī ummed, un kā itmīnān, pakkā nahīṉ. Wuh k͟hayālī bātoṉ par bharosā rakhte haiṉ.

"Jaisā tum chāhte ho ki log tum se kareṉ, tum bhī un se waisā hī karo." Apne k͟hazāne meṉ se un ko bhī kuchh denā. Jo ustād jāhiloṉ ko paṛhātā hai, wuh unheṉ baṛī ni'mat bak͟hshtā hai. Jo hakīm bīmāroṉ kā 'ilāj kartā hai, wuh bhī baṛī bak͟hshish kartā hai. Lekin ham Masīhīoṉ ke pās aisā k͟hazāna hai jo sab fānī chīzoṉ se 'alā hai. Kāsh ki K͟hudā ke fazl se ham kisī ko (go sirf ek hī ho) yih de sakeṉ. Āo, ham koshish kareṉ, ki auroṉ ko Masīh ke pās pahuṉchāeṉ. Sab se baṛhkar maiṉ yih chāhtā hūṉ, ki koī mujhe Masīh ke pās ziyāda nazdīk pahunchāe, aur mujh par yih farz hai, kī jaisā maiṉ chāhtā hūṉ ki log mujh se kareṉ, maiṉ bhī un se waisā hī karūṉ.

XII.

Sab ādmī bhāī hain.

Khudā ne mujh par zāhir kiyā, ki main kisī ādmī ko kamīna yā nāpāk na kahūn. (A'māl x. 28.)

A'māl kī kitāb ke daswen bāb men Qurnelius nām, ek shakhs ke rujū' hone kā ahwāl pūrā pūrā likhā hūā hai. Jo jo bāt wāqi' hūī, aur jo jo guftgū Qurnelius ne firishte ke sāth, aur Patras Rasūl ne Qurnelius ke sāth kī thī, wuh sab is bāb men mundarj hain. Is ke kull āṭhtālis āyaton men sirf Qurnelius ke rujū' hone kā bayān pāyā jātā hai. Is kā kyā sabab hoga?

Khudā ke kalām men 'umūman bahut zarūrī bāton kā bayān mufassalan likhā gayā hai. Mas'alan Paulus Rasūl ke rujū' hone kā mufassal aur mukarrar zikr is liye āyā hogā, ki wuh Injīl kā sab se bahādur wā'iz niklā, aur us ne sab Rasūlon se ziyāda mihnat kī. Lekin Qurnelius aisā mashhūr ādmī na thā. Romī fauj kā ek sūbadār thā: us ke ikhtiyār men sirf ek sau sipāhī hote the. Yih bhī khabar nahīn āī, ki us ne kuchh manādī kī yā nahīn. Pas is lambe bayān kā kyā sabab hogā? Gyārahwen bāb kī pahlī āyat se yih sāf ma'lūm hūā. "Rasūlon aur bhāīon ne, jo Yahūdiya men the, sunā, ki gair qaumon ne bhi Khudā kā kalām qubūl kiyā." Gair qaumon men se is ādmī, ya'nī Qurnelius, ne pahle baptisma liyā. Is mājare se yih zāhir hūā, ki "gair qaumen Injīl ke wasīle se mīrās men sharīk, aur badan men shāmil, aur us ke wa'de men, jo Masīh kā sabab se hai, sānjhī hain."

Pas ham ek do bāten yād karen, jin se ma'lūm hogā, ki

gair qaumoṉ kā qubūl karnā Kalīsya meṉ kaisī baṛī bāt ṭhahrī.

Yih to mashhūr hai, ki Ibrāhīm ke zamāne se K͟hudā ne Isrāelī ummat ko apnī k͟hāss qaum ṭhahrāī. Yih qaum K͟hudā kā goyā angūrī bāg banā. Is kā zikr Yasha'yāh nabī kī kitāb ke pāṉchweṉ bāb kī sātwīṉ āyat meṉ yūṉ āyā hai, ki "Rabbu'l-afwāj kā tākistān jo hai, wuh banī Isrāel kā gharānā hai." K͟hudā ne goyā ek dīwār banāke banī Isrāel ko gair qaumoṉ se alag kar diyā. Is dīwār se kyā murād hai? Pahle, k͟hatne kā hukm, jo Paidāish kī kitāb ke satrahweṉ bāb meṉ āyā hai, ki "Tum meṉ se har ek farzand-i-narīna kā k͟hatna kiyā jāe." Dūsre, gair qaumoṉ se byāh karne kī mumāna'at. Istisnā kī kitāb ke sātweṉ bāb meṉ yih likhā hūā hai, ki "Na un se byāh karnā: us ke beṭe ko apnī beṭī na denā; na apne beṭe ke liye us kī koī beṭī lenā; kyūṉki tū K͟hudāwand apne K͟hudā ke liye pāk qaum hai." K͟hudā ne yih dono hukm farmākar, apnī qaum ko gair qaumoṉ se judā kar diyā.

Ab Yahūdioṉ ne is judāī ko pasand kiyā yā nahīṉ? Pahle to in hukmoṉ par rāzī na the. Wuh yih chāhte the, ki ham *aur* qaumoṉ kī mānind ban jāeṉ. Lekin rafta rafta un ke k͟hayāl badal gaye, yahāṉ tak ki unhoṉ ne magrūr hokar apne āp ko bāqī qaumoṉ se *aur* bhī 'alāhida kar diyā. Wuh us judā karnewālī dīwār par fak͟hr karke gustāk͟hī se yih kahne lage, ki "Ibrāhīm hamārā bāp hai." Hamārī nisbat *aur* sab qaumeṉ nikammī haiṉ.

Rasūloṉ ke zamāne meṉ yih k͟hayāl Yahūdīoṉ meṉ bi'l-kull gālib thā. Patras bhī aisā hī samajhtā thā. Jaisā Brahman log apne āp ko *aur* qaumoṉ se alag karte aur un ko nā-chīz jānte haiṉ, waisā hī Yahūdīoṉ ko bachpan se yih ta'līm milī hūī thī, ki ham meṉ aur gair qaumoṉ meṉ baṛā farq hai. Chunāṉchi Patras ne Qurnelius se yih kahā bhī, ki "Tum jānte ho, ki kisī Yahūdī ko begāne se suhbat rakhnī yā us ke hāṉ jānā rawā nahīṉ.... Magar K͟hudā ne mujh par

zāhir kiyā, ki main kisī admī ko kamīna yā nāpāk na kahūn." Is ke ba'd Patras ne yih dekhke, ki Qurnelius ne Rūhu'l Quds pāyā, us ko baptisma diyā. Ġair qaumon men se Qurnelius ne sab se pahle baptisma liyā. Beshakk, yih nihāyat bhārī mu'āmila thā. Magar shāyad koī yih i'tirāz kare, ki "Kyā gair qaumon men se koī shakhs Yahūdī na ban gayā?" Albatta, Yahūdīon ke murīd to bahut bane the. Ġair qaumon ke bahut se logon ne Yahūdīon kā dīn qabūl kiyā thā. Wuh bhī goyā Khudā ke tākistān men ā gaye the. Lekin un ke aur Qurnelius ke hāl men yih farq thā. Wuh to darwāze se dākhil hūe; unhon ne khatne kā dastūr aur Yahūdīon ke *aur* rasmon ko qubūl kar liyā; lekin Qurnelius darwaze se hokar andar na āyā. Us ke ahwāl se yih zāhir hūā, ki dīwār hī na rahī, balki sārā jahān Khudā kā tākistān hai. Paulus Rasūl ne Afasīon ke khatt ke dūsre bāb men yih likhā hai, ki "Masīh hamārī sulh hai, jis ne do ko ek kiyā, aur us dīwār ko jo darmiyān thī, ḍhā diyā. Chunānchi apnā jism deke dushmanī ko, ya'nī sharī'at ke hukmon aur rasmon ko kho diyā; tāki wuh sulh karwāke do se āp men ek nayā insān banā le."

Khudā ne Patras ko yih bāt sikhāī, ki jo dīwār Yahūdīon aur gair qaumon ke darmiyān hotī thī, wuh ab girāī gayī hai. Patras ne ek royā ke zarī'e se yih bāt sīkhī. Yih likhā hūā hai, ki "Do pahar ke qarīb koṭhe ke ūpar du'ā māngne gayā; to use bhūkh lagī, aur chāhā ki kuchh khāe. Par jab wuh taiyār karte the, wuh be-khūdī men paṛā, aur dekhā ki āsmān khul gayā" (pas is royā ke Khudā kī taraf se hone men kuchh shakk yā shubha nahīn), "aur ek chīz baṛī chādar kī mānind, jis ke chāron kone bandhe the, zamīn kī taraf laṭkāī hūī, us ke pās utrī; us men zamīn ke sab qism ke chārpāe, aur janglī jānwar, aur kīṛe makauṛe, aur hawā ke parinde the. Aur use ek āwāz āī, ki 'Ai Patras, uṭh; zabh kar, aur khā jā.' Patras ne kahā; 'Ai Khudāwand, hargiz nahīn; kyūnki main ne kabhī koī

harām yā nāpāk chīz nahīn̲ khāī. Dūsrī bār phir use āwāz āī, ki 'Jis ko K̲h̲udā ne pāk kiyā hai, tū harām mat kah.' Yih tīn bār hūā ; phir wuh chīz āsmān par khen̲chī gayī."

Is ke ba'd Rūhu'l Quds kī hidāyat se Patras Qurnelius ke ghar tak pahun̲chā. Rāh men̲ sochte sochte us ne yih ma'lūm kiyā, ki jo chīz baṛī chādar kī mānind mujhe nazr āī thī, wuh dunyā kī misāl hai; aur tarah tarah ke jānwar muk̲h̲talif qaumon̲ ke ādmīon̲ kī tamsīl hain̲. Phir jo āwāz mujhe aī thī, ki "Ai Patras uṭh, zabh kar, aur khā jā," wuh mujhe yih sikhātī hai, ki main̲ kisī ādmī ko kamīna yā nāpāk na kahūn̲.

Patras ko yih bāt sikhlāne ke liye ek mu'jiza darkar thā. Kaī barason̲ ke ba'd, jab phir ek bār ise bhūl gayā, to Paulus ne us ko yih bāt tākīd se yād dilāī.

Hamen̲ bhī wuhī bāt sīkhnī chāhiye, kyūn̲ki hamāre dilon̲ men̲ aksar kuchh na kuchh gurūr poshīda sā rahtā hai, aur yih k̲h̲ayāl paidā kartā hai, ki ham paidāish yā 'uhde yā 'izzat ke lihāz se auron̲ se achchhe hain̲. Lekin K̲h̲udā apne bandon̲ kī qadr in zāhirī bāton̲ ke andāze se nahīn̲ kartā. Us kī dargāh men̲ hamāre jān̲chne kā ek hī andāza hai, ya'nī wuh sachchī aur dilī nekī jo Qurnelius ne dikhāī thī ; aur yih ilāhī mahabbat se paidā hotī hai.

Apnī asl hālat ke lihāz se ham to sab gunāh-ālūda hain̲, aur sab barābar Masīh kī shafā'at aur Rūhu'l Quds kī madad ke muhtāj hain̲. Pas, kisī qaum men̲ se hon̲, ek dūsre ko kabhī haqīr na jānen. Sachchā Masīhī apne bhāī ko usī 'izzat aur mahabbat kī nigāh se dekhtā hai, jis se hamārā āsmānī Bāp apne sab farzandon̲ par nazr kartā hai.

XIII.

Dil kā Darwāza.

Dekh, main darwāze par kharā hūn aur khaṭkhaṭātā hūn; agar koī merī āwāz sune aur darwāza khole, main us pās andar āūngā aur us ke sāth khāūngā aur wuh mere sāth khāegā.
(Mukāshafa iii. 20.)

Ba'z waqt ham ko aise ādmī nazr āte hain jo apne nafa' ke is qadr ārzūmand nahīn hote, ki jis qadr un ke dost un ke nafa' ke ārzūmand hote hain. Mas'alan kisī bāp ne apne beṭe ke wāste rūpayon ke jama' karne men barī mihnat kī; phir beṭā us pūnjī ko jald kharch karke qarz aur musībat men mubtilā ho gayā. Is se ma'lūm hotā hai, ki beṭā apne nafa' kā is qadr ārzūmand na hūā, jis qadr us kā bāp ārzūmand rahā.

Is bāt kī ek aur misāl le lo. Kisī ādmī ne bahut sī afīm khāī, to us par nīnd kā barā galba āne lagā. Soega, to mar jaegā; lekin maut se us ko kuchh bhī ḍar nahīn ātā. Us ke dil men yihī khāwish zor mārtī hai, ki main ārām pāūn. Āpne doston se taqāza karke yihī chāhtā hai, ki mujhe sone do. Wuh to barī koshish kar rahe hain ki us ko nīnd na āe, kyūnki un ko ma'lūm hai ki jis waqt so jāegā us waqt us ke bachne kī kuchh ummed na rahegī. Ghanṭon tak us ko kisī taur par jagā rakhnā paregā. Us 'arse men wuh ādmī apne asl khatre kā be-fikr rahtā hai. Agar bach gayā, to apne doston kī koshish se bach gayā.

Is tarah ham bhī aksar apne rūhānī fāide se gāfil rahte hain; faqat is bāt ko chāhte hain, ki main kisī tarah ārām pāūn. Lekin Masīh hamāre hāl kā fikrmand hai. Wuh

ham ko k͟hatre meṉ sone nahīṉ detā; is liye wuh farmātā hai ki "Dekh, maiṉ darwāze par khaṛā hūṉ, aur khaṭkhaṭātā hūṉ."

Jab Yisū' Masīh dunyā meṉ thā, to us ne insān kī k͟harāb hālat par bahut afsos kiyā. Us ne kyā dekhā, ki ādmī, jo K͟hudā kī k͟hidmat karne ke lāiq the, magrūrī aur riyā-kārī aur k͟hud-garzī kī gulāmī meṉ mubtilā ho gaye haiṉ, aur muqaddas shahr Yarūsalam, jise K͟hudā ne is liye chun liyā ki is ke zarī'e se merī barakateṉ gair qaumoṉ ko pahuṉcheṉ, k͟hud halāk hone ko hai. Yarūsalam ke log to be-fikr the, lekin Masīh ne un par yih kahkar baṛā afsos kiyā, ki "Kāsh ki tū apne isī din meṉ un bātoṉ ko jo terī salāmatī kī haiṉ jāntā! par ab wuh terī ānkhon se chhipī haiṉ." Un dinoṉ meṉ, jab muqaddas shahr ke log k͟hush rahte aur is bāt se be-k͟habar the, ki hamāre shahr kī tabāhī kā fatwā ho chukā hai, Masīh un par afsos kartā thā, aur un ko un ke gunāhoṉ se phernā chāhtā thā.

Wuhī K͟hudāwand Masīh ab ham ko farmātā hai, ki "Dekh, maiṉ darwāze par khaṛā hūṉ, aur khaṭkhaṭātā hūṉ." Agarchi wuh āsmān ke jalāl meṉ pahuṉch gayā hai, taubhī k͟hādim kī sūrat pakṛe hūe nazr ātā hai. Pahle us kī mihrbānī ke bāre meṉ yih kahā gayā thā, ki "Yih shak͟hs gunahgāroṉ ko qubūl kartā hai, aur un ke sāth khātā hai." Lekin yih bayān pūrā na niklā. Wuh gunahgāroṉ ke gharoṉ ko jā jākar, aur bāhar khaṛā ho hokar khaṭkhaṭāyā bhī kartā hai. Agarchi insān kā dil qala' kī tarah k͟hud-garzī aur gurūr ke sabab se bi'lkull band kiyā hūā ho, taubhī Masīh bāhar khaṛā hokar andar āne kī ijāzat māṉgtā hai. Masīh us ādmī ke pās āyā kartā hai, jo dunyawī bātoṉ meṉ mashgūl hai. Wuh apne mauqa' kī talāsh meṉ rahtā hai, aur jis waqt ādmī musībat meṉ phaṉsā hūā aur us kā dil narm ho gayā hai, Masīh kī āwāz sunāī detī hai. Jo achchhe k͟hayāl kisī na kisī waqt har ek ādmī ke dil meṉ āte haiṉ, wuh Masīh kī āwāz haiṉ. Yih āwāz bulātī hai: "Are ā, tū jo sotā hai,

jāg, aur murdoṉ meṉ se uṭh." Qayāmat ke baṛe din jis meṉ dunyā ke sāre bhed khul jāeṉge, hameṉ gāliban yih ma'lūm hogā ki koī ādmī halāk na hūā, jis ne pahle Masīh kī āwāz ke sunne se inkār na kiyā ho. Najāt-dihinda ne darwāze par khaṛe hokar to khaṭkhaṭāyā, lekin ba-wujūde ki us kī mahabbat be-hadd hai, tāham us dushmanī se maglūb hotī hai, jo us kī tamām koshish se sirf sakht hotī jātī hai.

Phir jaisā Masīh Gatsamane ke bāg meṉ apne gyārah shāgirdoṉ ke pās āyā, waisā apne har ek shāgird ke pās āke kahtā hai, ki "Jāgte raho, aur du'ā māṉgo, tā aisā na ho ki tum imtihān meṉ paṛo." Wuh un kī bihtarī kā ārzūmand hai. Wuh yih chāhtā hai ki agar ho sake, to maiṉ un ko khauf khāne aur bhāgne se bachāūṉ. Jis tarah rasūl Gatsamane meṉ so gaye, usī tarah ham bhī aksar gāfil rahte haiṉ; bār bār imtihān ke waqt ham is liye taiyār nahīṉ hote, ki pahle Masīh kī āwāz āī, aur ham ne us ko nahīṉ mānā.

"Dekh, maiṉ darwāze par khaṛā hūṉ aur khaṭkhaṭātā hūṉ." Ai Khudāwand, ham ko taufīq de, ki ham us waqt ko, ki ham par nigāh hotī hai, pahchāneṉ, aur terī āwāz sunke darwāze ko kholeṉ.

Ab ham is bāt ko socheṉ, ki darwāze ke kholne kā kyā natīja hotā hai.

Pahle Masīh hamārā mihmān ho jātā hai. "Maiṉ us pās andar āūṉgā." In lafzoṉ kī kyā ma'nī hai? Jab is bāt par gaur karte haiṉ, ki Masīh ne yih lafz pahle kaun se logoṉ se kahe the, to hameṉ ma'lūm ho jātā hai, ki un kā matlab kyā hai. Yih alfāz Lāduqīā kī kalīsiye ko kahe gaye the; aur is kalīsiye ko yih malāmat bhī kī gayī thī, ki "Maiṉ tere kām jāntā hūṉ, ki tū na ṭhanḍā, na garm hai: kāsh ki tū ṭhanḍā yā garm hotā."

Pas yih lafz aise Masīhīon se kahe jāte haiṉ jo sar-garm nahīṉ; jin kī khwāhish yih hai, ki Khudā kī bādshāhat kī kuchh tāsīr to ham par ho, magar bahut nahīṉ. Un ko

Masīh farmātā hai, ki "Main us pās andar āūngā." Magar yād rahe, ki yahān ek 'aqīde ko dil men rakhne kā zikr nahīn, jis men se ādmī jo chāhe chun saktā hai, aur jo chāhe chhoṛ saktā hai. 'Aqīde ke nahīn, balki ek shakhs ke dakhl pāne kā zikr hai. Us ko qubūl karnā yā us se inkār karnā paṛtā hai; in ke siwā koī tīsrā tarīqa nahīn ho saktā. "Agar koī darwāza khole, to main us pās andar āūngā."

Masīh ke zamāne men ba'z ādmī pesh āe jin par deo chaṛhe hūe the. Ek dafa' kā zikr hai, ki Masīh ne ek aise shakhs se pūchh liyā, ki "Terā kyā nām hai?" Wuh bolā; "Tuman," kyūnki bahut deo us par the. Is ādmī ke bātin men deo to dakhl pā gaye the. Bar'aks is ke, Masīh ke ek pairau kā zikr hai, jis ne darwāza kholā aur us ke pās Masīh andar āyā hūā thā. Wuh yūn likhtā hai, ki "Main zinda hūn; par taubhī main nahīn, balki Masīh mujh men zinda hai."

In bāton ko dil se sochkar apne āp se yih pūchhen ki "Kyā main ne bhī darwāza kholā hai? Kyā wuh mere pās andar āyā hūā hai?"

Phir hamāre dil ke darwāze ke kholne se dūsrā natīja kyā hotā hai? Yih likhā hai, ki "Main us ke sāth khāūngā, aur wuh mere sāth khāegā."

"Main us ke sāth khāūngā." Lekin hamāre pās kyā chīz hai jo us ke khāne ke lāiq hai? Hamāre piyāle men faqat gam aur musībat bharī hūī hai. Magar wuh hamāre sāth gam men bhī sharīk hone ko taiyār hai. Balki gam kā baṛā hissa us ne āp hī le liyā hai: chunānchi shāgirdon se yih pūchhā thā, ki "Jo piyālā main pīne par hūn, kyā tum us ko pī sakte ho?"

Lekin ham bhī us ke sāth khā sakte hain. Na sirf wuh hamāre dukhon men sharīk hotā hai, balki ham us ke jalāl men sharīk hote hain. Wuh farmātā hai: "Ai Bāp, main chāhtā hūn ki wuh bhī jinhen tū ne mujhe bakhshā hai, jahān main hūn mere sāth hon; aur wuh jalāl jo tū ne

mujhe diyā hai main̲ ne unhen̲ diyā hai." Is tarah yih kalām pūrā hotā hai, ki "Main̲ us ke sāth khāūn̲gā aur wuh mere sāth khāegā."

In bāton̲ ko sochkar ham Paulus Rasūl ke us kalām kī sachchāī ma'lūm karte hain̲ jo us ne farmāyā, ki "Tum Masīh kī mahabbat ko, jo jānne se bhī bāhar hai, jān sako."

Wuh sabr ke sāth hamāre dilon̲ ke bāhar kharā hokar khaṭkhaṭātā hai. Ākhirikār ham kholte hain̲. Agarchi jagah us ke lāiq nahīn̲, taubhī wuh mihrbānī se ātā hai. Wuh is bāt se khush hai ki yih mere jalāl men̲ sharīk hon̲, aur main̲ in ke gamon̲ kā hissa lūn̲. Hamen̲ sirf darwāze ko khol denā hai. Pas āo, jis qadr jald ho sake use pūre taur par khol den̲.

XIV.

Taslīs i Aqdas.

Jab main̲ ne tumhen̲ zamīn kī bāten̲ kahīn̲ aur tum yaqīn nahīn̲ karte, phir agar main̲ tumhen̲ āsmān kī bāten̲ kahūn̲ to tum kyūn̲kar yaqīn karoge?

(Yūhannā iii. 12.)

Yih kalima, jo āj kī Injīl men̲ se liyā gayā hai, ham ko yih jatātā hai, ki āj ke din Masīhī dīn ke sab se gahre bhedon̲ ko sochnā chāhiye. Hamāre dīn kā ʻaqīda samundar kī mānind hai: kanāre ke nazdīk samundar chhichhlā hai; bachcha bhī thoṛī dūr tak samundar men̲ jā saktā hai, wahān̲ pānī sirf ghutnon̲ tak pahun̲chtā hai: magar jāte jāte thoṛī der baʻd pānī sir ke barābar ho jātā hai; phir ādmī ke kān̲dhon̲ tak pahun̲chtā hai; phir ādmī khaṛā nahīn̲ rah saktā, aur us ke sāmne gahrā samundar dūr tak phailā hūā hai. Hadd i nigāh se bahut baṛhā hūā hai. Hazārahā baṛe baṛe jahāz samundar par chalte hain̲, taubhī har ek akelā jaisā maʻlūm hotā hai, kyūn̲ki pānī nihāyat wasīʻ hai. Isī tarah Khudā kī pahchān insānīyat ke ʻilm se dūr hai. Dānishmand logon̲ ne yih bāt samjhī. Ayyūb kī kitāb men̲ āyā hai ki "Kyā tū apnī talāsh se Khudā kā bhed pā saktā hai, yā Qādir i Mutlaq ke kamāl ko pahun̲ch saktā hai? Wuh to āsmān sā ūn̲chā hai: tū kyā kar saktā hai? Pātāl se nīchā hai: tū kyā jān saktā hai? Us kā andāz zamīn se lambā, aur samundar se chauṛā hai." Zikr hai ki ek baṛe

dānā shakhs, ya'nī Sir Isaac Newton ne yih kahā thā, ki "Main us bachche kī mānind hūn, jo samundar ke kanāre par chand pattharon ko jama' kartā hai." Jis qadr ham sīkhte jāte hain, usī qadr apne 'ilm kī haddon ko aur Khudā aur sachhāī kī be-pāyānī ko ziyāda pahchānte hain.

Qadīm zamāne ke ek buzurg kā yih zikr hai, ki ek din samundar ke kanāre ṭahalte hūe, Pāk Taslīs ke 'aqīde ko soch rahā thā. Us ne ek bachche ko dekhā jo chhoṭe bartan men pānī bhar rahā hai; us se pūchhā, ki "Kyā karte ho?" Bachche ne kahā; "Main to samundar ko is bartan men bhar rahā hūn." Us buzurg ne apne āpe se kahā; "Beshakk tū bhī bachchon kā sā kām kartā hai. Kyā tū khayāl kartā hai, ki tamām samundar ek bartan men samā saktā hai?" Isī taur par ādmī kī 'aql Khudā ke samajhne ke liye kāfī nahīn.

Sanad kī āyat men Khudāwand Yisū' Masīh do qism kī sachchāī kā zikr kartā hai, ya'nī zamīn kī bāton aur āsmān kī bāton kā. Chunānchi main ne samundar kī misāl par kahā thā ki kanāre ke nazdīk pānī chhichhlā hotā hai, aur samundar ke bīch men gahrā hotā hai. Waisā hī chand bāten taba'ī, ya'nī dunyā ke muqarrara silsile ke mutābiq hotī hain; aur chand aisī bāten bhī hain, jo hamen goyā ḍubo detī hain, kyūnki dunyā ke qiyāson se bāhar hain.

Pas jis waqt Khudāwand Yisū' Masīh ne Niqudemus se yih kahā, ki "Main ne tumhen zamīn kī bāten kahīn aur tum yaqīn nahīn karte," to us ne kaun sī khāss bāton kā zikr kiyā? Āp ko yād hogā, ki pahle Masīh ne is guftgū men nayī paidāish kā kuchh bayān kiyā thā. Us ne kahā, ki "Agar ādmī pānī aur Rūh se paidā nā ho, to wuh Khudā kī bādshāhat men dākhil ho nahīn saktā. Jo jism se paidā hūā hai jism hai; aur jo Rūh se paidā hūā hai rūh hai." Yih khayāl karke ki yih baṛī mushkil bāt hai, Niqudemus

ne us se kahā: "Yih bāteṉ kyūṉkar ho saktī haiṉ? Ādmī jab būṛhā ho gayā, to kyūṉkar paidā ho saktā hai? Kyā us meṉ yih tāqat hai, ki do bāra apnī mā ke peṭ meṉ dar āe aur paidā ho?" K͟hudāwand Yisū' Masīh ne us ko samjhāyā, ki yih to zamīn kī bāt hai; wuh *aur* bātoṉ kī ba-nisbat āsānī se samajh meṉ ātī hai. Yih sarīh hai ki ādmī āp se āp K͟hudā kī rifāqat ke darje par nahīṉ pahuṉch saktā. Wuh gunāh-ālūda aur dunyā meṉ phaṉsā hūā hai. Us kī achchhī k͟hwāhisheṉ kamzor haiṉ; "jo jism se paidā hūā hai jism hai." Yih zamīn kī bāt hai. Jaisā ki darak͟ht dekh yā chal nahīṉ saktā, waisā hī jismānī shak͟hs āp se āp na āsmān kī bādshāhat ko dekh saktā, na us meṉ dāk͟hil ho saktā hai. Is ke liye nayī paidāish shart hai. Yih ta'līm gahrī nahīṉ. Yih jo zamīn kī bāt hai, us pānī kī mānind hai jo kanāre ke nazdīk hai.

Marqus kī Injīl ke chauthe bāb kī teṉtīswīṉ āyat meṉ yih likhā hūā hai, ki "Wuh un se, un kī samajh ke muwāfiq, kalām kahtā thā." Phir Masīh ne k͟hud apne shāgirdoṉ se kahā, ki "Merī *aur* bahut sī bāteṉ haiṉ ki maiṉ tumheṉ kahūṉ, par ab tum un kī bardāsht nahīṉ kar sakte." Mihrbān gaṛariyā kī tarah us ne āhista āhista apne guroh kī rahnumāī kī. Jab pahle ek sabaq sīkh chuke the, to wuh dūsre sabaq ko sikhāne lagā. Jis waqt Patras ne yih iqrār kiyā, ki "Tū Masīh, zinda K͟hudā kā Beṭā hai," us waqt se Yisū' apne shāgirdoṉ ko k͟habar dene lagā, ki "Zarūr hai ki maiṉ Yarūsalam ko jāūṉ, aur buzurgoṉ aur sardār kāhinoṉ aur faqīhoṉ se bahut dukh uṭhāūṉ, aur mārā jāūṉ aur tīsre din jī uṭhūṉ."

Āj kal bhī isī tarah rafta rafta sīkhnā chāhiye. Sachāī ek sīṛhī kī mānind hai. Pahle ḍaṉḍe par mazbūtī se pāṉw rakhnā chāhiye. Shāyad ādmī is sīṛhī ke sir ko dekhke kahe, ki Maiṉ ūpar tak pahuṉch nahīṉ sakūṉgā. Hamārā jawāb yih hai, ki pahle ḍaṉḍe se shurū' karo.

Jo mas'ala āsān hai us ko ba-khūbī sīkho, us par pakkā īmān rakho. Isī taur par Khudāwand Yisū' Masīh ke zamāne men log sīkhte the. Beshakk wuh jald taraqqī kar gaye, kyūnki un kā Ustād sab se hoshyār aur mihnatī thā; lekin us ne bhī ibtidāī bāton se shurū' kiyā. Aur us ke shāgird bhī zamīn kī bāton ko pahle yaqīn karne lage; un ke ba'd āsmān kī bāton ko ma'lūm kar gaye. Mas'alan us ādmī kā hāl gaur karo, jis kā zikr Yūhannā kī Injīl ke nauwen bāb men āyā hai. Yih shakhs janam kā andhā thā, aur Khudāwand Yisū' Masīh ne us kī ānkhen kholīn. Phir us ādmī ne yih bahut sochā hogā ki jis ne merī ānkhen kholīn, wuh kaisā shakhs hai? Jab Farīsīon ne pūchchā, ki "Tū us ke haqq men kyā kahtā hai?" to us ne jawāb men kahā, ki "Wuh ek nabī hai." Is men kuchh shakk nahīn; wuh ek nabī hai. Sīṛhī kā pahlā ḍanḍā yih hai. "Wuh ek nabī hai; Khudā kī taraf se āyā hai; jo bāt wuh kahtā hai yih Khudā kī sachchī ta'līm hai; main us kī bāton ko yaqīn kartā hūn." Is ke ba'd us ādmī ne *aur* ta'līm jald sīkhī, kyūnki jo koī pahlī bāton par pakkā īmān rakhtā hai, wuh thoṛī der ke ba'd *aur* bāten sīkhegā. Āj kal bahut gair-mazhabwāle ādmī yih kahte hain ki hamāre nazdīk Masīh ek nabī to hai. Lekin un kā īmān pakkā nahīn: wuh us kī nahīn sunte, is liye kuchh taraqqī nahīn karte.

Pas hamen, jin ko Khudā ne kuchh sikhlāyā hai, *aur* sīkhnā chāhiye. "Nau-paid bachchon kī mānind kalām ke khālis dūdh ke mushtāq ho."

Taslīs kā 'aqīda mushkil to hai, lekin us se baṛī tasallī paidā hotī hai. "Khudāwand kā nām ek muhkam burj hai: sādiq us men dauṛtā hai, aur amn men rahtā hai." Agar ham musībat men giriftār hain, to yih baṛī tasallī kā khayāl hai, ki Khudā merā Bāp hai. Aur agar hamen apne gunah ke sabab se yih kahnā paṛe, ki "Ai Bāp, main is lāiq nahīn ki phir terā beṭā kahlāūn," to yih baṛī tasallī

kā khayāl hai, ki Khudā ne kahā, ki "Yih merā piyārā Beṭā hai, jis se main khush hūn." Yih jo Khudā kā piyārā Beṭā hai merā Shafī' bhī hai. Aur phir agar mujhe yih andesha ho ki main Yisū' Masīh men qāim nahīn rah saktā, aur main apne dil kī dagābāzī se nā-ummed ho jātā hūn, to yih tasallī kā khayāl hai, ki Khudā Rūhu'l Quds merā madadgār hai; aur "Rūhu'l Quds ke wasīle se, jo hamen milā, Khudā kī mahabbat hamāre dil men jārī hūī."